

Vilniaus Universitetas

Filosofijos fakulteto

Azijos ir transkultūrinių studijų institutas

Azijos studijų (Šiuolaikinės Azijos studijos) programos studentė

DEIMANTĖ JURKŠTAITĖ

Lyčių vaidmenys pasakojimuose apie korėjiečių tautos nepriklausomybės
judėjimus Japonijos okupacijos Korėjoje laikotarpiui skirtose Seulo
metropoliteno muziejų ekspozicijose

MAGISTRO BAIGIAMASIS DARBAS

Vadovė – doc.dr. Kristina Šliavaitė

Vilnius, 2023

Jurkštaitė, Deimantė. Lyčių vaidmenys pasakojimuose apie korėjiečių tautos nepriklausomybės judėjimus Japonijos okupacijos Korėjoje laikotarpiui skirtose Seulo metropoliteno muziejų ekspozicijose: magistro darbas / Deimantė Jurkštaitė, Šiuolaikinių Azijos studijų programos studentė; mokslinė vadovė doc.dr. K. Šliavaitė; Vilniaus universitetas. Azijos ir transkultūrinių studijų institutas. – Vilnius, 2023. 72lap. – Maš. – Santr. Angl. – Bibliogr.: p.66 (59 pavad.).

Tautiškas, tauta, lytis, kultūrinė atmintis, muziejai, lyčių vaidmenys, P. Korėjos muziejai, tautinis naratyvas

Magistrinio darbo objektas – apie korėjiečių tautos nepriklausomybės judėjimus kalbančios keturių Seulo metropolitenos zonos muziejų ekspozicijos. Darbo tikslas – išnagrinėti, kokios vyrų ir moterų rolės yra išryškinamos Seulo metropolitenos muziejų pasakojimuose apie nepriklausomybės judėjimuose prieš japonų okupaciją dalyvavusius korėjiečių tautos atstovus. Darbo uždaviniai: išsiaiškinti, kokie pagrindiniai istoriniai įvykiai ir procesai yra pateikiami muziejų ekspozicijų pasakojimuose; išnagrinėti, kaip kiekybiškai pasiskirsto skirtingų lyčių reprezentavimas muziejuose; išanalizuoti, kokie vyrų ir moterų vaidmenys korėjiečių tautos nepriklausomybės kovose yra konstruojami muziejų ekspozicijose. Naudojantis kokybine ir dalinai kiekybine pasirinktų Seulo metropolitenos muziejų ekspozicijų analize, buvo prieita išvados, jog apie korėjiečių nepriklausomybės judėjimus prieš kolonijinę japonų valdžią kalbančiuose Seulo muziejų tautiniuose pasakojimuose dominuoja vyriškos lyties dalyviai, o moterys yra marginalizuojamos ir ekspozicijose beveik nematomos (išskyrus moterų istorijos reprezentacijai skirtoje Nacionalinėje moterų istorijos parodoje). Taip pat buvo padaryta išvada, jog vyrams yra priskiriamos herojiškumą, drąsą, lyderystę, intelektualumą simbolizuojančios savybės, nevenigiant jų vaizduoti kaip kario, politiko, intelektualo, lyderio poziciją užimančių aktyvių veikėjų, o moterys didžiąja dalimi yra vaizduojamos tik kaip masinių protestų dalyvės. Tuo tarpu jau minėto moterims skirtos muziejaus analizė atskleidė, jog moterys korėjiečių nepriklausomybės kovose taip pat pasižymėjo tiek kaip rezistencinių grupių ir Korėjos viduje, ir užjūryje organizatorės, tiek ginkluoto pasipriešinimo ir sabotažinių misijų vykdytojos bei patriotinio švietimo skleidėjos.

Magistro darbas gali būti naudingas tautiško ir lyties aspekto sankirtą, lyčių vaidmenis tautiniuose naratyvuose ir muziejuose formuojamą kultūrinę atmintį nagrinėjantiems tyrėjams.

TURINYS

ĮVADAS	6
1. KOLEKTYVINĖ ATMINTIS IR JOS INSTITUCIONALIZAVIMAS.....	10
1.1. Kolektyvinės atminties tipai ir jos įtvirtinimo būdai	10
1.2. Identitetai, identiteto politika ir valstybinių istorijos muziejų naratyvai	13
2. TAUTIŠKUMAS IR LYTIS	17
2.1. Tautinis naratyvas ir korėjietiško tautiškumo ištakos.....	17
2.2. Lyčių vaidmenys tautos formavimo procese	19
3. KORĖJIEČIŲ MODERNIOS TAUTOS JAPONŲ OKUPACIJOJE KŪRIMOSI PROCESAS	24
3.1. Tautinės savimonės formavimasis ir nacionalistinių judėjimų suaktyvėjimas	24
3.2. Socialiniai procesai korėjos visuomenėje kolonijiniu laikotarpiu	26
3.3. „Naujosios moters“ fenomenas.....	28
4. METODOLOGIJA	30
4.1. P. Korėjos istorijos muziejų ir jų ekspozicijų pasirinkimas.....	30
4.2. Tyrimo empirinių duomenų rinkimas ir apdorojimas.....	32
4.3. Dalyvaujantysis stebėjimas.....	33
5. KORĖJIEČIŲ TAUTOS NEPRIKLAUSOMYBĖS KOVOMS JAPONIJOS OKUPACINIAM LAIKOTARPIUI SKIRTŲ P. KORĖJOS MUZIEJŲ EKSPOZICIJŲ ANALIZĖ	34
5.1. Pagrindinės korėjos nepriklausomybės laikotarpio ekspozicijų įvykių ir procesų temos.....	34
5.2. Moterų ir vyrų reprezentacijos kiekybinis santykis ekspozicijose	41
5.2.1. Tekstinių duomenų analizė.....	41
5.2.2. Vizualių duomenų analizė.....	44

5.3. Tautiniame muziejų naratyve formuojami moterų ir vyrų vaidmenys bei jų funkcijos.....	48
5.4. Individualių istorinių asmenybių portretai ekspozicijose	55
IŠVADOS	63
BIBLIOGRAFIJA.....	66
SUMMARY	72

ĮVADAS

Pastaraisiais dešimtmečiais augant susidomėjimui atminties studijomis, prasminga tampa kvestionuoti tai, iš ko susideda ir apie ką nutyli instituciškai konstruojami didieji tautos ir tautiškumo naratyvai, kaip juose yra vaizduojamos skirtingos socialinės, etninės, lyčių grupės ir kokios charakteristikos joms yra suteikiamos. Žvelgiant į P. Korėjos tautą kaip į stipriai tautiniu identetu pasižyminčią ir pakankamai etniškai homogenišką visuomenę, vertinga yra analizuoti tai, koks tautiškumą skatinantis, palaikantis ir formuojantis naratyvas yra kuriamas P. Korėjos muziejų ekspozicijose, užimančiose kiekybiškai reikšmingą vietą P. Korėjos muziejų erdvėje ir pasakojančiose apie šios šalies istorinį periodą, kuriuo metu pradėjo formotis modernusis korėjietiškas nacionalizmas.

Tad šiame tyrime siekiant išnagrinėti, ar ir kaip tautos ir tautiškumo naratyva(-us) struktūruoja lyties aspektas, atsakymų yra pasirinkta ieškoti P. Korėjos sostinės Seulo metropolitenos muziejų ekspozicijose, kalbančiose apie korėjiečių tautos nepriklausomybės kovas japonų okupacijos laikmečiu. Šalyje, kurios visuomenė pasižymi giliais anti-japoniškais sentimentais¹ bei vis dažniau pastebimu priešišku tarp jaunų vyrų ir moterų², smalsu tampa išsiaiškinti, kaip lyties aspektas yra atskleidžiamas institucijų formuojamame pasakojime apie tautos vienybę ir betarpišką įvairių visuomenės grupių įsitraukimą simbolizuojančius korėjiečių nepriklausomybės judėjimus – tautos išlikimui grėsmę sukėlusį priešiškąjį „kitą“. Atsakymų yra nuspręsta ieškoti per vieną iš kolektyvinę kultūrinę atmintį formuojančių, autoritetingumu ir objektyvumu pasižyminčių institucijų – istorijos muziejus.

¹ Šia tema kalba: Ko ir Kim (2022) stengiasi išsiaiškinti 2019m. P. Korėjoje vykusio masinio japoniškų importuotų prekių boikoto motyvus, Kei ir Kim (2016) analizuoja Japonijos aukšto rango atstovų vizitų į Yasukuni šventyklą iššauktą P. Korėjos politinės valdžios bei visuomenės negatyvią reakciją, Soh (2003) aptaria pietų korėjiečių viešojo pasipiktinimo bangą ir antijaponiškus protestus, kuriuos sukėlė Japonijos valdžios patvirtinti kontraversišku turiniu pasižymintys istorijos vadovėliai ir t.t.

² Šia tema kalba: Kim (2018) tiria, kaip korėjiečių vyrų dominuojamoje online bendruomenėje konstruojamas mizoginija pasižymintis diskursas, Kim (2017) nagrinėja “Twitter” tinkle matomas feministinio aktyvizmo apraiškas, nukreiptas prieš anti-feministinius sentimentus Korėjoje, Capelos, Nield ir Salmela (2023) analizuoja toksiško vyriškumo, anti-feminizmo pozicijas naratyvuose apie korėjiečių jaunų vyrų sėkmes ir nesėkmes.

Problema. Kokie lyčių vaidmenys tautos ir tautiškumo naratyvuose konstruojami Japonijos okupacijai Korėjoje skirtose Seulo metropolitenų muziejų ekspozicijose?

Tyrimo tikslas. Išnagrinėti, kokios vyrų ir moterų rolės yra išryškinamos Seulo metropolitenų muziejų pasakojimuose apie nepriklausomybės judėjimuose prieš japonų okupaciją dalyvavusius korėjiečių tautos atstovus.

Uždaviniai.

1. Aptarti, kaip atminties politikos ir kultūrinės atminties teorijose yra konceptualizuojamas muziejų vaidmuo, konstruojant pasakojimą apie tautą ir lyčių vaidmenis tautos istorijoje;
2. Išsiaiškinti, kokie pagrindiniai istoriniai įvykiai ir procesai yra pateikiami muziejų ekspozicijų pasakojimuose apie korėjiečių tautos nepriklausomybės judėjimus XXa. pirmojoje pusėje;
3. Išnagrinėti, kaip kiekybiškai pasiskirsto skirtingų lyčių reprezentavimas tautiniuose muziejų pasakojimuose apie korėjiečių tautos pasipriešinimą okupacinei japonų valdžiai;
4. Išanalizuoti, kokie vyrų ir moterų vaidmenys korėjiečių tautos nepriklausomybės kovose yra konstruojami muziejų ekspozicijose apie japonų okupacinį laikotarpį Korėjoje.

Tyrimo metodai. Šiame tyrime bus atliekama kokybinė tekstų analizė kartu su kai kuriais kiekybinės analizės aspektais. Bus naudojama turinio analizės metodas, stengiantis išnagrinėti muziejų ekspozicijų tekstinius ir vizualiuosius šaltinius. Siekiant papildyti ekspozicijų turinio analizės išvalgas, taip pat bus pasitelkiamas dalyvaujančiojo stebėjimo metodas muziejų organizuojamose ekskursijose anglų kalba³.

Pagrindinių teorinių šaltinių ir antrinės literatūros apžvalga.

Šiame darbe yra remiamasi kolektyvinės, kultūrinės atminties, tautos identiteto ir tautiškumo teorijomis, kurių didžioji dalis šiuos aptariamus fenomenus grindžia socialiniu konstruktyvizmu. Atspirtį tyrimui suteikia M. Halbwachs suformuotas kolektyvinės

³ Plačiau – 4-ame skyriuje

atminties konceptas, teigiantis, jog skirtingi kolektyvai dalinasi skirtingais prisiminimais, kurie yra sužadinti ir perkonstruojami kiekvienos interakcijos su bendru atsiminimu besidalijančiuoju metu (Russell 2006; Vromen 1993); taip pat J. Assmann (1995, 2008) kultūrinės atminties, susiformuojančios susiduriant su kultūriniais „objektais“ ir galimos būti perduotos iš kartos į kartą, apibrėžimas, kurį papildė A. Assmann (2006), teigdama, jog kultūrinė atmintis yra saugoma atminties „saugyklose“ institucijų pagalba, tokiu būdu ją aiškiai įrėminant ir paverčiant homogeniškesne nei įvairialypė gyvoji atmintis. Apibrėžti tautą ir tautiškumą padeda B. Anderson (2010) idėja, jog tauta yra sudaryta iš tarpusavio bendrumą su kitais tautos nariais įsivaizduojančių individų, o jų jaučiamą bendrystę veikia ir identitetas, kuris, pasak (Handler 1994), neretai klaidingai nurodo į unikalią, prigimtine ir fiksuotą individo tapatybę. Tyrime analizuojant tautinius pasakojimus, yra naudojamas Bar-Siman-Tor (2010) suformuluotas tautinio pasakojimo (naratyvo) apibrėžimas, nurodant į tai, jog šie pasakojimai yra įsirėžę individų atmintyje ir per jų dramatiškumą, tautos herojų išskyrimą yra įtvirtinamas tautinis identitetas ir kuriamas pasididžiavimas savo tautos atstovais.

Tiriamajame darbe priimant kultūrinę atmintį ir tautinį identitetą kaip politiškai *per* institucijas kuriamus ir įtvirtinamus konstruktus, F. Bodenstein ir D. Poulot (2012) mintys apie muziejus, pasižyminčius autoritetingu ir objektyviai žinias pateikiančios institucijos statusu, sąmoningai konstruojančius tam tikrą, vienus faktus įtraukiantį, kitus – nutylintį, tautinį naratyvą taip pat yra itin reikšmingos šiame tyrime. Akademinėje erdvėje galima rasti keletą darbų, analizuojančių P. Korėjos muziejus: K. J. Ruoff (2017) siekia išsiaiškinti, ar valstybiniai P. Korėjos muziejai į priekį iškelia tik patriotinius naratyvus, C. L. Kwon (2020) kalba apie tai, kaip lytis yra reprezentuojama išskirtinai moterims skirtuose P. Korėjos muziejuose, S. Jurkevičiūtė (2019) tiria trauminio korėjietiško identiteto apraiškas muziejuose.

Lyties aspekto ir tautiškumo sankirtai analizuoti pasitaravo A. McClintock (1997) N. Yuva-Davis (1997) idėjos, kalbančios apie tai, jog nepaisant nacionalistinės ideologijos pastangų pabrėžti tautos vienį, tautiškumas yra smarkiai lyties apspręstas institucionalizuotas fenomenas, kuriame moterims nėra suteikiamos sąlygos užimti tokį patį vaidmenį, vystant tautinės valstybės projektą, kaip vyrams. Lyties ir tautiškumo

santyki tiriančios kitos autorės gilinausi į tokias temas kaip seksualumo ir lytinio identiteto konstravimas etninį konfliktą išgyvenusioje buvusioje Jugoslavijos valstybėje (S.A. Sofos 1996), lyties aspekto (labiau susikoncentruojant ties moteriškąja lytimi) integravimas į tautinį diskursą ir nacionalinę politiką buvusiose socialistinėse Rytų Europos šalyse (K. Verdery 1994) ar Katalonijos nepriklausomybės aktyvistų „Twitter“ paskyrose skelbimas turinio, kuris konstruoja lyties apspręstą tautinį identitetą (M. Iveson 2017).

Korėjietiški pavadinimai šiame darbe yra rašomi tarptautinėje erdvėje priimta korėjiečių kalbos rašmenų transkripcija lotyniškais rašmenimis, išskyrus lietuvių kalboje nusistovėjusį P. Korėjos sostinės pavadinimą *Seulas*.

1. KOLEKTYVINĖ ATMINTIS IR JOS INSTITUCIONALIZAVIMAS

Pirmajame tyrimo skyriuje bus apžvelgiamos teorijos, apibrėžiančios kolektyvinę atmintį, jos tipus – komunikacinę ir kultūrinę – bei jos konstravimą ir įtvirtinimą. Taip pat bus supažindinama su identiteto konceptu, jo problematiškumu bei atminties ir identiteto politika, kuri veikia per šiame tyrime nagrinėjamą instituciją – muziejus.

1.1. Kolektyvinės atminties tipai ir jos įtvirtinimo būdai

Pagal M. Halbwachs, individo atmintis yra neatsiejama nuo kolektyvinio konteksto ir socialinių interakcijų. Jis teigia, jog kolektyvinė atmintis yra visada selektyvi – skirtingos žmonių grupės dalijasi skirtingais kolektyviniais prisiminimais, kurie daro įtaką jų savitam elgesiui, taip nubrėžiant skirtį nuo kitų grupių ir užtikrinant kolektyvo tęstinumą. Kolektyvinė atmintis nėra tik grynas praeities atsiminimų rinkinys, o veikia pagal šiandieninę individo realybę ir konkrečias patirtis perkonstruojamų atsiminimų bazė, kuriai susiformuoti yra reikalinga socialinė sąveika su kitu individu (Russell 2006, 796; Vromen 1993, 511). Halbwachs kolektyvinei atminčiai susiformuoti būtina socialinę interakciją su kitu įvardija kaip socialinius rėmus – susitinkant su žmogumi, su kuriuo yra turima bendrų patirčių, jos yra prisimenamos ir tokiu būdu yra formuojamas dviejų susitikusiųjų bendrumas. Be to, tai, ką žmogus įsimena ir kaip tai atpasakoja, įprastai neišvengia jau minėto rekonstravimo ir šių atsiminimų iškraipymo, priklausomai nuo konkrečios situacijos, kurioje prisiminimus tenka ištraukti į dienos šviesą. Tad, kolektyvinės atminties išlaikyme vienodai esmingais faktoriais tampa tiek kolektyvinis aspektas – susidūrimas su atpažįstamu turiniu (asmenimis, žodžiais, objektais), tiek individualus momentas – kuomet prisiminimai yra atgaivinami pačio individo galvoje (Safronovas 2011, 41-42).

Toliau vystydamas atminties studijų lauką ir kvestionuodamas M. Halbwachs suformuotą kolektyvinės atminties konceptą, J. Assmann (1995, 126-127) kolektyvinę atmintį suskaido į dvi atskiras kategorijas – komunikacinę ir kultūrinę atmintis. Jei Halbwachs teigė, jog individo kolektyvinė atmintis susiformuoja per socialinę interakciją su kitu ir išsišakoja į skirtingas trajektorijas priklausomai nuo to, su kuriomis socialinėmis

grupėmis buvo komunikuojama, pavyzdžiui, šeimos nariais, kaimynystės gyventojais, profesinio rato nariais, tai J. Assmann kartu su L. Niethammer (1995, 127) tokią kasdien vykstančią žodinės formos socializaciją įvardija kaip komunikacinę atmintį, kurios esminis skiriamasis bruožas yra limituoto laiko apibrėžtis (3-4-ios kartos). Tuo tarpu tai, ką toliau J. Assmann (1995, 128, 130; 2008, 111) išskiria kaip kultūrinę atmintį – paliekančią komunikacinės atminties susiformavimui būtiną neformalaus kasdienio gyvenimo erdvę ir įžengiančią į objektyvizuotos kultūros lauką, gali būti suprantama kaip būdas tam tikrai konkrečiai grupei suvokti save kaip specifinį vieneta, pasižymintį bendru indentitetu. Kultūrinės atminties apraiškos yra apibrėžiamos per galimą pozityvų identifikavimąsi su kitais individualais, kaip „mes“, taip pat gali brėžti neigiamą skirtį – tai „jie“. Ši atminties rūšis yra pagrįsta ne susidūrimu su kitais individualais, bet prisiminimus generuojančios individo minties interakcija su „daiktais“, į kuriuos individai sudėjo simbolines reikšmes – tokiais kaip šventės, atvaizdai, pasakojimai, ritualai, patiekalai ir kiti įvairūs tekstai.

Pratęsdama sutuoktinio J. Assmann idėją, jog kultūrinė atmintis tampa išlaikoma per jos objektizavimą, iškili atminties studijų tyrėja A. Assmann (2008, 56; Kosicki 2015, 731) kalba apie kultūrinės atminties patalpinimą į institucines „saugyklas“ ir jos „užkoncervavimą“. Nagrinėdama šios atminties rūšies konceptą, ji teigia, jog praėjusiame šimtmetyje vykusios žmonijos kultūros transformacijos padarė įtaką tam, jog gyvoji individo atmintis užleido vietą medijuotoms atminties „saugykloms“ – monumentams, archyvams, bibliotekoms, muziejams, švietimo institucijoms, ir tai leido suformuoti naują kultūrinės atminties formatą – instituciškai sukonstruotą, priklausomą nuo tam tikrų asmenų priimtų sprendimų ir selektyvų – sąmoningai atrenkant, kuriems praeities įvykiams lemta būti atmintiems, o kuriems užmirštiems. Jei gyvoji individo atmintis, grįsta interaktyvia komunikacija, yra trumpalaikė, tai institucinės kultūrinės ir politinės atminties formos yra kuriamos ilgalaikiam atminties išsaugojimui, su tikslu būti perduodamoms iš kartos į kartą. Dar vienas svarbus jų skirtumas yra tai, jog trumpalaikė atmintis yra nevienalytė, tiksliai neapibrėžiama ir formuojama iš apačios į viršų, o tuo tarpu ilgalaikė atmintis yra kur kas tikslesnė, vienalytiškesnė ir institucionalizuotai kuriama iš viršaus į apačią (A. Assmann 2008, 56; Kosicki 2015, 731). A. Assmann taip pat pabrėžia, jog dėl žmogaus aktyvaus įsitraukimo konstruojant, perkuriant, atrenkant atminties archyvuose,

muziejuose kaupiamus atsiminimus, institucijų sukaupta ir perfiltruota informacija tampa organizuota, turinti vertę ir prasmę (Assmann 2006, 221; Lang 2007, 64).

Atminties išsaugojimo politiką ir moderniaisiais laikais išplatėjusio įvairių socialinių grupių identitetų spektro santykių analizuojantis J.R. Gillis kalba apie tai, kuo yra svarbios atminties „saugyklos“ ir kokios kritikos jos susilaukia. Jis teigia (1994, 15-17) jog modernioje visuomenėje individams nebepriklausant vienam kolektyvui, o keletui skirtingų grupių, kurios dalijasi skirtingomis atmintimis, individas tampa nebepajėgus generuoti daugybę skirtingų atsiminimų, todėl į pagalbą yra pasitelkiami suvenyrai, mechaniniai priminėjai (kaip skaitmeniai kalendoriai) ir atmintį išlaikančios vietos. Tačiau nuo 1960-ųjų institucionalizuotos atminties išlaikymo tradicinės praktikos buvo pradėtos dalies visuomenės kritikuoti dėl polinkio ne atskleisti praeities įvykius, o juos nuslėpti ir padėti į užmarštį. Istorijos liberelizavimo aktyvistai siekia dematerializuoti atmintį ir atsikratyti jos objektyvizavimo, skatinant visuomenės narius priimti istoriją subjektyviai ir išvengti praeities klaidų pasikartojimo. Apibendrinamas Gillis (ten pat, 20) dalijasi idėja, jog kompleksiškoje ir demokratiškumu pasižyminčioje šių laikų eroje, kurioje susiduria įvairios grupės su skirtingais prisiminimais apie tuos pačius įvykius, svarbu kurti tokias atmintį įtvirtinančias erdves, kuriose šios grupės gali kartu diskutuoti ir aptarti praeitį, tokiu būdu konstruojant tiek naujus atsiminimus, tiek naujus identitetus, geriau atspindinčius daugialypes šiuolaikines visuomenes.

Sugrįžtant prie Gillio (ten pat, 17) paminėtų atminties institucionalizavimo kontraversijų, galime paminėti porą autorių, kurie kalba apie atminties įtvirtinimo instituciškai padarinius visuomenei. Schraut ir Paletschek (2008, 9), analizuodamos įvairias atminties teorijas kaip kompleksinį reiškinį, teigia, jog ypatingai svarbu yra kvestionuoti dominuojančias atminties interpretacijų versijas, kadangi kai kurios jų į antrą planą nustumia socialines mažumas – tarp jų ir moteris. Nors kultūrinė atmintis dažniausiai yra pozicionuojama kaip universali, tačiau yra orientuota į vyrus, o moterų kaip aktyvių veikėjų vaidmuo ir savęs suvokimas dažnai yra marginalizuojami ir pamirštami. Smith (2022, 625) taip pat kalba apie tai, jog paveldo institucijoms atliekant tapatybės kūrėjų funkciją, neretai kai kurios socialinės grupės yra tikslingai neįtraukiamos į bendrą paveikslą, tokiu būdu jas diskriminuojant ir nepripažįstant jų ir jų narių egzistavimo. Taip

selektyviai atrenkant „vertingo“ paveldo objektus yra paminamas teisingumas, įtvirtinamas valstybės autoritetiškumas, hegemoniškos vertybės, asimiliuojama kultūrinė įvairovė.

Taigi, šiame darbe stengiantis išanalizuoti lyties aspektą muziejų ekspozicijose konstruojamuose tautiniuose pasakojimuose, per kuriuos yra sužadinama, konstruojama ir įtvirtinama kultūrinė korėjiečių kaip tautinės grupės atmintis, tampa svarbu išsiaiškinti ne tik tai, kuo pasireiškia instituciniu lygmeniu legitizuojama kultūrinė atmintis, bet ir kaip ji prisideda prie bendro tautos narių identiteto kūrimo.

1.2. Identitetai, identiteto politika ir valstybinių istorijos muziejų naratyvai

Jei kultūrinės atminties institucionalizavimas padeda individams išlaikyti priklausomumo tam tikram kolektyvui, su kuriuo sieja bendri prisiminimai, pojūtį, tai *per* kultūros politiką vykdomas sąmoningas bendra kultūra pasižyminčios grupės identiteto įtvirtinimas ir palaikymas taip pat saisto individą su tos pačios grupės nariais ir brėžia aiškia skirtį nuo kitu identitetu pasižyminčių bendruomenių.

Pagal R. Handler (1994, 28-30), humanitariniuose moksluose yra išskiriamos trys sąlygos, kaip individo identitetas susisieja su jo patirtimi: pirma, per susidūrimą su kitais pavieniais asmenimis; antra, kaip suvokimas savęs esant individualizuoto kolektyvo dalimi ir išsiskiriant nuo kitų grupių; trečia, abiejų pastarųjų mišinys, kuomet individai yra linkę įsivaizduoti kolektyvinio identiteto tam tikrų elementų asimiliavimą, įtraukiant juos į savąjį individualų identitetą. Be to, pagal vyraujančią bendrą suvokimą apie identiteto konceptą, dažnai yra manoma, jog individo ar grupės identitetas bei jo unikalumas yra vidinis bei nesusijęs su išoriniais faktoriais. Dalyje socialinių mokslų ir kultūros politikos diskurse, kurio dėka yra įtvirtinama nacionalistinė ideologija, tautos yra įsivaizduojamos kaip realaus pasaulio natūralūs objektai, kartu yra įsivaizduojamas ir unikalus tautos kultūrinio identiteto egzistavimas, turintis jį apibrėžiančias kultūrinės, erdvines laikinas ribas. Yra laikoma, jog tautos yra apibrėžiamos aiškiais teritorinėmis ribomis žemėlapyje bei yra kultūriškai homogeniškos, t.y. pasižymi tam tikru vienijančiu identitetu, kuris leidžia išsiskirti iš kitų tautų. Tačiau pastaraisiais dešimtmečiais vis daugiau mokslininkų yra linkę

manyti, jog neegzistuoja esencialistinis tam tikrų kultūrų pobūdis ir kultūrinės ribos verčiau yra sukonstruotos, o ne natūraliai susiformavusios, tokiu būdu prieštaraujant nacionalistų įsitikinimams, jog jų kultūrinis identitetas yra iš esmės unikalus ir jų konstruojamos identiteto ribos yra prigimtinės. Apibendrinamas savo poziciją R. Handler (ten pat, 30) teigia, jog identitetą apibrėžiantis diskursas turėtų būti vengiamas naudoti, kadangi tam tikros grupės natūraliame pasaulyje nėra apriboti objektai, o veikia simboliniai procesai, tiek atsirandantys, tiek išsiskaidantys konkrečiuose kontekstuose, todėl kalbėjimas apie identitetą turėtų skatinti jo pokyčius, o ne pabrėžti nekintamumą.

Priimant kultūrinį identitetą kaip instituciškai formuojamą, palaikomą ir neprigimtinių reiškinių, svarbu tampa kvestionuoti, kaip veikia identiteto politika bei kokią įtaką daro visuomenės nariams. Kaip teigia I. Akinci (2020, 2311-2312) tiek kultūrinis, tiek tautinis identitetas pabrėžia vienodumą ir autentiškumą su tos pačios bendruomenės individais bei skirtingumą nuo kitų. Apibrėžiant ir įtvirtinant šiuos identitetus, galios struktūroje esantys dominuojančios grupės nariai gali konstruoti, palaikyti ir perbrėžti (ne)priklusomumo vienai grupei ribas. Tautinė valstybė, kaip centrinė figūra, formaliai paišo šias linijas per, pavyzdžiui, pilietybės (ne)suteikimą ir neformaliai – formuojant suvokimą apie kitų identitetų grupių skirtumus. Būtent dėl šios skirtų tautoje brėžiančios ribos, jos nariai gali suvokti, kas jie yra/ nėra ir kokie turėtų/ neturėtų būti. Kiti tautinės valstybės ir identiteto politikos santykių tyrinėję autoriai, R. Mansbach ir E. Rhodes (2007, 426), kalba apie tai, jog pastaraisiais dešimtmečiais „valstybės“ ir „tautos“ santykiai darosi vis komplikotesni ir kyla grėsmė didėti su identitetu susijusių konfliktų, kurie pasireiškia smurtine išraiška, skaičiui. Autoriai (ten pat, 426-427) išskiria įvairius identiteto konfliktų tipus – tiek vykusių valstybių viduje, tiek išorėje – kurie pasireiškė po Šaltojo karo, pavyzdžiui: valstybės naudojo smurtą prieš kaimynines šalis, kurios palaikė politines opozicijos jėgas; taip pat siekiant padidinti dominuojančios tautinės grupės palaikymą, valstybės naudojo smurtą prieš kito identiteto bendruomenes. Autoriai (ten pat, 456) apibendrinami dalinasi mintimis, jog kadangi valstybės institucijos nėra nepakeičiamos, o ir tautinė tapatybė yra lankstus socialinis konstrukas, todėl yra vilties, smurtu pasižymintys identiteto konfliktai gali būti sušvelninti arba jiems užkirstas kelias.

Viena iš kultūrinę atmintį konstruojančių ir per ją tautinį identitetą įtvirtinančių vietų, per kurią yra legitizuojami ir sąmoningai formuojami praeities įvykių naratyvai, prie jų suteikiant viešą prieigą visuomenės nariams, yra muziejai. Bodenstein ir Poulot (2012; 13) rašo, jog pasižymėdami autoritetingu statusu ir matomi kaip pateikiantys objektyvią informaciją muziejai kuria didįjį tautos naratyvą, sąmoningai atrinkdami pagrindines tautos idėjas ir principus. Tokie instituciniame lygmenyje apspręsti naratyvai neretai yra paveikti dominuojančiosios visuomenės grupės, o tai ypač dažnai galime matyti valstybinių muziejų ekspozicijose, kuomet yra tikslingai formuojami tam tikri vienos tautos nariams būdingi bruožai. Bodenstein ir Poulot (ten pat, 12-13) išskiria muziejuose formuojamus naratyvus į dvi dalis: pirma, naratyvai, kurie yra pateikiami per muziejuje pristatomas kolekcijas ir atspindintys muziejaus misiją yra konstruojami kaip išoriniai, t.y. jie gali būti perskaityti apžiūrint ekspoziciją vizualiai, taip pat išreikšiami tekstualia forma per muziejų lankstinukus, ekspozicijų paaiškinimus; tuo tarpu kita formuojamo naratyvo forma yra vidinė – akivaizdžiai nepastebima, bet susiejama su muziejaus įsteigimo motyvais, jame organizuojamomis veiklomis, per kurias yra įgyvendinami socialiniai, pedagoginiai, kartais ir politiniai siekiai. P. Davison (2004, 204-205) prideda, jog daugybėje šalių privileijuotomis institucijomis, validuojančiomis konkrečias praeities įvykių interpretacijas, tapę valstybės finansuojami nacionaliniai muziejai tarnauja nacionaliniams interesams, nors viešai tai nėra pripažįstama. Realybėje interesų grupėms nuolat konfliktuojant tarpusavyje tautinio naratyvo formavimas tampa kur kas kompleksiškesnis – keičiasi praeities įvykių interpretacijos, suformuojamos naujos praeities versijos, kurios yra pateikiamos kaip oficialios ir pagrįstos, nors tuo pačiu metu išlieka ir jau anksčiau valdančioje pozicijoje buvusiųjų sukurti mechanizmai ir struktūros.

Galime matyti, jog muziejai, ypač valstybiniai, dalinai gali būti suvokiami kaip įrankiai tiek atminties, tiek identiteto politikos, per kurią yra konstruojami legitimumu ir neginčijamumu pasižymintys tautiniai naratyvai, tarnaujantys dominuojančioms interesų grupėms ir formuojantys visuomenės narių tapatumą. Vis dėlto, galios pozicijoje esančiųjų paveiktuose ir instituciškai per muziejus įtvirtinamuose bendruomenės apjungtį kuriančiuose pasakojimuose neretai yra marginalizuojamos ir į šoną nustumiamos tam tikros socialinės grupės, kurioms didžiuosiuose tautos naratyvuose vietos nėra suteikiama.

Tad, kitoje tyrimo dalyje bus stengiamasi apžvelgti tai, kuo pasižymi iš viršaus konstruojami tautiniai naratyvais ir kokią vietą juose užima lyties aspektas.

2. TAUTIŠKUMAS IR LYTIS

Antrajame tyrimo skyriuje remiantis teoretikų suformuotomis apibrėžtimis, bus apibūdinamos tautinio naratyvo, tautos sąvokos, taip pat įvedant į tirimojo objekto kultūrinį ir istorinį kontekstą, bus apžvelgiamas modernios korėjiečių tautos formavimosi procesai. Galiausiai, bus paaiškinama, kaip tautiškumas yra veikiamas lyties aspekto ir supažindinama su tautiniuose naratyvuose dažniausiai konstruojamomis vyrų ir moterų rolėmis.

2.1. Tautinis naratyvas ir korėjietiško tautiškumo ištakos

Naratyvas – tai istorijos tėkmės arba dabarties įvykių pasakojimas, pasižymintis ryškiu siužetu su aiškia pradžia ir pabaiga. Naratyvo polinkis sėkmingai įsivertinti individo atmintyje yra nulemtas jo savybės logiškai apjungti siužete atsakomus penkis pagrindinius klausimus – kada, kur, kas, ką ir kodėl – tokiu būdu solidizuojant konstruojamą pasakojimą ir sustiprinant jo poveikį bei galią (Bar-Siman-Tov 2010; 101). Naratyvą, kuris tampa įrankiu formuoti, palaikyti bei įtvirtinti konkrečios tautinės grupės narių kolektyvinę bei per edukuojančias institucijas konstruojamą ir skleidžiamą kultūrinę atmintį, galime vadinti tautiniu (arba nacionaliniu). Pagal Bar-Siman-Tor (ten pat, 101-102) tautiniai naratyvai – tai „konkretūs pasakojimai apie tautos neseniai vykusios istorijos arba tolimos praeities ryškius įvykius“. Šios istorijos yra koncentruotos į nacionalinius didvyrius, išsiskiriančius fizinėmis arba dvasinėmis savybėmis bei įkūnijančius tautos identitą ir tautos veidą.

Autorius teigia (ten pat, 106), jog tautiniuose pasakojimuose išryškunami veikėjai padeda formuoti nacionalinį pasididžiavimą savo tautos atstovais ir gali būti matomi kaip vilties šaltinis, kuomet tautinės bendruomenės narius ištinka bendros nelaimės. Beto, atsikartojančiais tautiniais naratyvais yra siekiama per emocijas įtvirtinti individams jų grupės narių principinę sistemą – žavėjimąsi iškiliais tautos herojais, tapatinimąsi su jais, norą priklausyti bendruomenei, identifikuotis su ja ir vadovautis jos vertybėmis – tokiu būdu sužadinant ir vis kursant motyvaciją ginti savo tėvynę ir tautą, jei to pareikalaus

aplinkybės. Galime daryti prielaidą, jog įprastai tautiniais naratyvais yra stengiamasi apjungti vienos tautos narius, konstruoti bendrą tapatumą formuojantį identitetą, tokiu būdu iškeliant ir konsoliduojant dominuojančios socialinės grupės poziciją, į bendrą pasakojimą neįtraukiant istoriškai marginalizuojančią padėtį užėmusių socialinių grupių pagal rasę, etniškumą, klasę ir lytį, į kurios vaidmenį tautiškumą skatinančiuose pasakojimuose įsigilinsime detaliau.

Šiame tyrime tautiniuose naratyvuose pateikiamas vyrų ir moterų roles siekiama analizuoti su modernios korėjiečių tautos formavimosi pirmuoju istoriniu periodu – Japonijos okupacijos Korėjoje metu vykusiomis nepriklausomybės kovomis (1910-1945m.) – supažindinančiose P. Korėjos muziejų ekspozicijose. Kadangi šiuo tyrimu yra stengiamasi išsiaiškinti lyties aspekto sankirtą su „tautos“ ir „tautiškumo“ reiškiniais, ypatingai koncentruojantis į jų formavimosi ištakas, todėl pirmiausia derėtų apibrėžti, kada prasidėjo korėjiečių bendruomenės kaip modernios tautos kūrimasis. Šiam etapui įvardinti visų pirma yra reikalinga apibūdinti „tautos“ sąvoką ir tam pasirinkta naudoti modernistinės krypties „tautos“ ir „tautiškumo“ reiškinų apibrėžimą. Kaip teigia vienas iškiliausių modernistinės „tautiškumo“ ir „tautos“ tyrimų krypties mokslininkų B. Anderson (2010, 57-58), tauta – tai įsivaizduojama bendruomenė, kurios net mažiausios tautos nariai niekad neišgirs, nesužinos ir nesutiks kitų savo bendruomenės narių, nors jų mintijime yra įsitvirtinęs įsitikinimas, jog su kitais bendruomenės nariais juos sieja tam tikra bendrystė. Tokiai įsivaizduojamai tautinei grupei yra būdingos kelios ypatybės: pirma, ji yra suprantama kaip turinti aiškias rezidavimo teritorines ribas, už kurių egzistuoja kitos tautos; antra, tauta yra nepriklausoma ir laisva nuo kitų išorės jėgų; trečia, šios grupės nariai laiko save vienos bendruomenės dalimi, kurios narių tarpusavio santykiai yra horizontalūs ir dėl bendrystės jausmo su kitais grupės atstovais yra pasiryžtama jei ne žudyti „kitą“, tai bent jau paaukoti savo gyvybę.

Tad, jeigu Korėjos pusiasalio gyventojų istorijoje ieškosime šios bendruomenės ribų brėžties tarp „mūsų“ ir „jų“ pradžios, kuomet įvyko pirmi itin reikšmingą įtaką tyrinėjamos bendruomenės egzistenciniam išlikimui sukėlę susidūrimai su priešiškuoju „kitu“ savoje teritorijoje, tuomet atsidursime XIXa. pabaigoje, prasidėjus daugiau nei pusę amžiaus užsitęsusiai užsienio jėgų nuolatinei Korėjos p-lyje gyvenančiųjų manipuliacijai

ir kontrolei. Kaip teigia A.Buzo (2002, 9), per paskutinių 500 metų laikotarpį iki XIXa.10-to dešimtmečio Korėjos pusiasalio gyventojai nesusidūrė su pastebimai ryškiais užsienio galių įsiveržimais⁴, o didesnę grėsmę savo tautos išlikimui pajuto daugiausia Korėjos žemėse vykusių kinų-japonų (1894-1895m.), rusų-japonų (1905m.) karų metais bei galiausiai oficialiai būnant įtrauktiems į Japonijos imperijos sudėtį 1910m. Shin ir Robinson (1999, 3) pastebi, jog po japonų okupacijos Korėjoje pradžios, siekiant sukurti nepriklausomą tautinę valstybę buvo dedamos įvairialypės pastangos performuoti korėjiečių visuomenę ir jos sąmoningumą – pamažu augantis nacionalizmas skleidėsi per politinę, kultūrinę, socialinės revoliucijos dimensijas. Vėliau Shin (2006, 6) prideda, kad nuo dinastinės istoriografijos pereinant prie etninės-nacionalistinės istoriografijos pirmą kartą Korėjos istorija pradėta suvokti kaip visų korėjiečių – *minjok*⁵ – istorija, nepaisant lyties, socialinio statuso ar amžiaus skirtumų.

2.2. Lyčių vaidmenys tautos formavimo procese

Tai, jog tautiškumas yra socialiai sukonstruotas fenomenas, įtvirtinantis formuojamus hierarchinius galios santykius bei priskiriantis tam tikras socialines roles skirtingoms lyčių grupėms, teigia ne vienas autorius (Cleuziou and Direnberger 2016, 196; McClintock 1997, 409; Hogan 2009, 9; Thomson 2020, 5). Viena iš jų yra McClintock (1997, 409), kuri sako, jog nepaisant siekio naudojantis tautine ideologija skleisti tautos vienybės idėją, tautinėse bendruomenėse esantys lyčių skirtingumai istorijos tekme buvo institucionalizuojami ir abiems lyčių grupėms suteikiamos prielaidos prie tautinių valstybių išteklių ir teisių nebuvo ir nėra vienodos. Tautiškumas, tautinis identitetas, tautos kūrimas – šie reiškiniai dažnai yra pateikiami kaip vyriški projektai, kuriami vyrų ir apie vyrus, universalizuojantys vyriškas patirtis ir tokiu būdu marginalizuojantys moterų savitą

⁴ Išskyrus destruktivų Japonijos įsibrovimą į Korėjos p-lį 1592-1598m. bei mandžūrų puldinėjimus 1627m. bei 1636m. (Buzo 2002, 9)

⁵ Kaip teigia Korėjos istorijos profesorius Em (1999, 336-337), *minjok* 민족 - korėjiečių kalbos žodis tautai apibūdinti yra modernus konstruktas, kuris amžių sandūroje sudarė galimybes platesnės visuomenės dalies demokratiniam įsitraukimui į politinę sferą. Šis korėjiečių kalbos naujadaras, pirmiausia Rytų Aziją pasiekęs per prancūzų kalbą ir išverstas į japonų, korėjiečių kalbos žodyne atsirado besibaigiant 1890-iesiems ir buvo imtas plačiau naudoti po dar dviejų dešimtmečių, XXa. pradžioje, japonų okupacijos Korėjoje metu.

vaidmenį politinės bendruomenės kūrime ir palaikyme. Kaip teigia M. Iveson (2017, 53), tai, kokios tautiškumą nusakančios savybės yra įtraukiamos ir reprezentuojamos, yra apsprendžiama pagal vyriško idealo normas, kurios yra tarpusavyje susijusios su tautiniu identitetu, tokiu būdu ignoruojant tam tikras su vyriškąja visuomenės dalimi netapatinamas tautiškumo charakteristikas. G. Thomson (2020, 4-5) pažymi, jog nuo 1980-ųjų feministinis judėjimas ėmė kelti prieštaravimus vyriško diskurso hegemonijai tautiškumo studijose ir į dienos šviesą kelti tai, koks buvo moterų kaip dalyvių ir kaip kolektyvinio tautinio identiteto saugotojų vaidmuo, kuriant nacionalinį projektą. Tad, matome, jog apžvelgiant skirtingų lyčių įsitraukimą į tautiškumo fenomeno konstravimą bei palaikymą, tampa svarbu yra išskirti tai, kokie vyrų ir moterų vaidmenys bei charakteristikos yra konstruojamos tautiniuose naratyvuose.

Lyties aspekto ir tautiškumo santykių nacionalinio projekto konstravime tyrinėjanti ir šios temos pagrindines teorines apibrėžtis suformavusi Yuval-Davis išskiria keletą tautos formavimo(si) procesų, per kuriuos yra formuojamos tam tikros vyriškumo ir moteriškumo sampratos. Pirmiausia, Yuval Davis (1997, 33; 38-39) išskiria tai, jog moterys dažnai patiria spaudimą (ne)turėti vaikų apmąstant ne jų reprodukcinę rolę kaip individualių asmenybių, žmonių ar darbuotojų, bet kaip specifinės tautinės bendruomenės narių. Dėl biologiškai nulemtų reprodukinių funkcijų moterys yra pozicionuojamos kaip įsipareigojusios savo etninei ir tautinei bendruomenei, savo šaliai, o tai paveikia ir kartais pamina reprodukcinės moters teises. Pagal daugelyje tautinių kolektyvų vyraujančius tautinius diskursus yra konstruojamas suvokimas, jog bendra kilme pasižyminčių tautinių bendruomenių narių statusas yra įprastai įgijamas per kraują – t.y. gimstant konkrečios tautos atstovų šeimoje. Tokiu būdu yra nubrėžiamos ribos išrūšiuojant visuomenės narius į „mus“ ir „juos“, o moterims tampant biologinėmis tautos „gamintojomis“.

Yuval-Davis (ten pat; 32, 57-58) taip pat akcentuoja tai, jog vystant tautinės valstybės projektą ir kaip vieną pagrindinių šio projekto dimensijų suvokiant kultūrinio bendrumo – tautos esmės – konstravimą per simbolinio paveldo (kalbos, religijos, tradicijų) perdavą, moterims, kurios yra pozicionuojamos kaip kolektyvinio identiteto ir garbės nešėjos, neretai yra užkraunama našta išlaikyti jų tautą apjungiantį kultūrinį identitetą. Iš kitos pusės, moterims yra ne tik primetamos tautinės bendruomenės kultūrinių atributų

perdavėjų vaidmuo, bet jos pačios tampa suvaržytos moterims priskiriamų kultūrinių įrėminimų, tokių kaip „tinkamas“ elgesys, „tinkama“ apranga ir kitų tradicijų, legitimizuojančių moterų kontrolę ir engimą. Pagal knygos autorę (ten pat 107; 126-129) nemažiau svarbu yra akcentuoti skirtingas lyčių roles karo ir kariuomenės tematikoje, paneigiant idėją, jog karyba yra išskirtinai tik vyrų zona, vyrų vaizdinį konstruojant kaip natūraliai susijusių su karyba, o moterų – su taika. Tautai susidūrus su karo stovį iššaukiančiomis aplinkybėmis, moterys visuomet išpildo joms skirtas užduotis, kurios nėra įvertinamos kaip lygios su vyrų uždaviniais: esencialistiškai vyrams priskiriant agresyvių ir į smurtą linkusių etiketę, jie yra matomi kaip tie, kuriems skirta kovoti ir mirti, t.y. pasiaukoti dėl moterų ir vaikų gerovės, nors moterys paraleliai tampa visų socialinio gyvenimų sričių palaikytojomis, neretai išgyvenančiomis brutalią agresiją ir prievartavimus. Kaip matome iš Yuval Davis pateiktų lyties aspekto ir tautos formavimo susidūrimo taškų, visuomenėje vyraujantis hegemoniškas vyriškasis diskursas konstruoja tokią moters socialinę poziciją, kurioje neretai yra paminama teisė rinktis ir būti susaistytai lygiaverčiais santykiais su vyrais.

Kitų tyrėjų, analizuojančių tautos ir lyties aspekto santykį, darbuose taip pat yra išryškintos dažnai moterų grupei priskiriamos socialiai sukonstruotos rolės ir įvaizdžiai. Pirma, dėl reprodukciją nulemiančių biologinių savybių moterų pozicionuojant kaip tautos tęstinumą užtikrinančią „motiną“, jos kūnas tampa interpretuojamas kaip tautos nuosavybė. Kaip teigia Hogan (2009, 7) ir E. Martyn (2003, 18) tai, su kuo moteriai yra leidžiama/ draudžiama susituokti ar turėti lytinius santykius yra neretai socialiai apibrėžiama ir nepaklusimas šioms taisyklėms gali būti suprantamas ne tik kaip nepagarba savo šeimai, bet ir tautos tyrumo sutepimas bei grėsmė tautos ribų išlaikymui. Tai iliustruoja pavyzdys, kuomet moteriai susidūrus su užsieniečio vyro prievara, gėda yra sukeliama ne tik smurtą patyrusiai, bet yra visuotinai priimama kaip išpuolis prieš tautą, jos užteršimas ir pažeminimas. Thomson (2020, 4) ir S. Sofos (1996, 74) akcentuoja tradicinėje, vyrų dominuojančioje, šeimos struktūroje įsivyravusią moterų subordinacinę poziciją, kurioje joms yra priskiriamas žmonos ir/ar motinos vaidmuo. Šioje rolėje moterų pagrindinė funkcija yra laikoma jų pareiga užtikrinti tautos tęstinumą, tautinių vertybių gyvybės išlaikymą, jų perdavimą ateities kartoms, tokiu būdu moteriškumo sampratą apribojant tik susijusią su moterų reprodukcinėmis savybėmis ir moterį pastatant daugiausia į pasyvią ir

konservatyvią padėtį tiek šeimos, tiek bendrai visuomenės kontekste. Thomson (2020, 4-5) pastebi tai, jog tautiškumo judėjimą įprastai suvokiant kaip vyrišką reiškinį, moterų aktyvizmas – jų balsai ir veiksmai – sunkiai atranda reikšmingą vietą tautiniame identitete ir tautinių kovų atvaizdavime, beto, iššūkiai, liečiantys moterų teises, yra suvokiami kaip antrinės svarbos aspektai, į pirmą vietą iškeliant tautos egzistencijos klausimą.

Nors skirtingų lyties grupių įsitraukimas į tautos konstravimo procesą akademinėje erdvėje įprastai yra analizuojamas iš feministinės perspektyvos, didesnia dalimi susikoncentruojant ties moterų (nepakankamu) reprezentavimu, reikšminga yra apžvelgti ir tai, kaip vyrų grupės atstovai yra pozicionuojami tautiniuose naratyvuose ir kokios ypatybės jiems įprastai yra priskiriamos. Tautinio pasakojimo kūrimo projekte vyrus įprastai pateikiant kaip dominuojantį subjektą ir centrinę figūrą, galime daryti prielaidą, jog tai iliustruoja ir jiems priskiriamos rolės. Jei moteris dažnai yra socialiai susaistoma vienos ir esenciškai svarbiausios motinos rolės – tiek mikro lygmeniu – kaip šeimos židinio išlaikytoja, tiek makro – visos tautos tęstinumo garantu, tai pagal Sofos (1996, 75) tautinės bendruomenės yra įprastai įsivaizduojamos kaip vyrų kolektyvai – brolijos, kurioms yra priskiriamos horizontalios, gilios bičiulystės charakteristika, taip tautinį identitetą susiejant su vyriškumo sampratai priskiriamomis ypatybėmis. Hogan (2009, 7) teigia, jog moterims įkūnijant tautos simbolio vaizdinį, vyrai yra laikomi tautos kūrėjais – tipiška konstruojant vyro reikšmingumą per natūralų tautos statytojų ir valdytojų vaidmenį. Thomson (2020, 5) pabrėžia tai, jog pagal tautinio diskurso formuojamą vyriškumo sampratą, vyrai yra skatinami apginti tautą ir užimti „kilnių kovotojų“ rolę, tokiu būdu sukuriant bendrą nuostatą, jog individas, siekiantis išpildyti vyriškumo sampratos formuojamus lūkesčius, yra validuojamas tik tada, jei elgiasi kaip karys. McClintock (1997, 412) išvesdama paralelę tarp laiko anomalijos ir tautiškumo ideologijos teigia, jog tautiniuose pasakojimuose vyrai tampa tautos modernumo, progresyvumo vėliavnešiais, einančiais į priekį ir revoliucingai kovojančiais prieš tęstinumą. Tad matome, jog socialiai suformuota vyro, dalyvaujančio tautos kūrimo procese, figūra varijuoja tarp neabejotinai aukščiausią kartelę užkeliančio ir į dominuojančią poziciją pastatančio vyro, kaip tautos kūrėjo, konstrukto, taip pat progresyviai vedančio tautą į priekį ir brolystės ryšiais su kitais vyrais pasižyminčio veikėjo rolių.

Peržvelgdami tai, kokios lyties aspekto apibrėžtos moterų ir vyrų rolės yra konstruojamos tautos ir tautiškumo pasakojimuose, matome, jog yra išskiriamas neįvardijamas moterų vaidmuo politiniame, viešosios erdvės ir įtakingų sprendimų lygmenyse pasireiškiantis įsitraukimas į tautos projekto kūrimo procesą, esencialisitiškai sutapatinant moterį tik su taikia ir vyrą palaikančia motinos-žmonos figūra, atsakinga už tautos narių skaičiaus nenutrūkstamą didėjimą bei tautinės kultūros išlaikymą ir perdavą iš kartos į kartą. Tuo tarpu vyro vaidmuo yra įprastai pateikiamas kaip hegemonišką poziciją užimantis tautos kūrėjas, ginantis savo tautą – silpnesnius vaikus ir moteris, ir siekiantis ją didvyriškai atvesti į šviesesnį rytojū, dėl šio kilnaus tikslo neretai pateisinant ir smurtą prieš „kitą“.

3. KORĖJIEČIŲ MODERNIOS TAUTOS JAPONŲ OKUPACIJOJE KŪRIMOSI PROCESAS

Trečiajame tyrimo skyriuje apžvelgsime istorikų įžvalgas apie tai, kokie procesai vyko Korėjoje XIX ir XX amžių sandūroje bei japonų okupacijos laikotarpiu (1910-1945m.) ir kaip jie yra susiję su modernios tautos formavimusi. Šioje darbo dalyje bus didžiaja dalimi koncentruojamasi ties Kovo 1-osios Nepriklausomybės judėjimu bei socialinės plotmės pokyčiais.

XIXa. antrojoje pusėje Korėjos pusiasalį 500 metų valdanti Džoson dinastija ėmė susidurti su vis didesniais vidinių šalies problemų bei išorinių jėgų sukeliama iššūkiais. Silpna valdžia, įsivešėjusi korupcija, ekonominė stagnacija, vis dažnėjantys socialiniai neramumai – šių faktorių samplaikoje Džoson dinastija pasitiko laikotarpį, kuomet imperialistinės Vakarų jėgos ėmė skverbtis į Rytų Azijos regioną, taip iš esmės išbalansuodamos šiose žemėse nusistovėjusią sinocentrinę tvarką. Iki tol net ir amžius Kinijos imperijos kultūrinėje įtakoje praleidusi ir jos politines, moralines, filosofines praktikas absorbuvo, Kinijos imperatoriaus vasalo statusu pasižymėjusi Džoson dinastija, nebuvo paliesta dominuojančios kaimynės tiesioginės invazijos į Korėjos p-lio teritorijas (Buzo 2002, 6-7).

3.1. Tautinės savimonės formavimasis ir nacionalistinių judėjimų suaktyvėjimas

Japonijos okupacijos periodas Korėjoje yra laikomas bene skaudžiausiu ir gilius randus Korėjos istorijoje palikusių laikotarpiu. Pirmos ir trečios⁶ okupacijos fazių metu korėjiečiai gyveno ypač suvaržytoje policinėje valstybėje, kurioje buvo engiami etniniu pagrindu, buvo kultūriškai asimiliuojami ir japonų išnaudojami sunkiesiems darbams, korėjietės moterys patyrė seksualinę prievartą, o vyrai buvo mobilizuojami karui (Lew 2000, 23). Galiausiai, kaip atsakas į brutalų okupanto režimą, „kito“ įsiveržimą ir

⁶ Pirma faze 1910-1919m., antra – 1919-1932m., trečia – 1932-1945m. (Lew 2000, 23)

dominavimą savoje teritorijoje, palaiapsniui susiformavo korėjiečių tautinė savimonė, kurios pradinis ir plačias mases pasiekęs taškas buvo 1919m. Kovo 1-oji.

Korėjiečių bendruomenės kaip modernios tautos suvokimas ėmė formuotis XIX ir XX amžių sandūroje ir pagreitį ėgavo po Japonijos okupacijos 1910m. Apžvelgdami korėjiečių tautinio identiteto susiformavimo teorijas, Lee, Ha et al. (2013, 6) rašo, jog viena iš plačiausiai paplitusių teorijų kalba apie tai, jog japonų kolonijinis režimas Korėjoje tapo esminiu korėjiečių tautinės valstybės įkūrimo veiksmu, tuo metu suaktyvėjusiems korėjiečių nacionalistams sąmoningai plėtojant ir modernių spausdinimo technologijų pagalba⁷ visuomenėje skleidžiant korėjiečių kaip vienos tautinės bendruomenės idėją. Kiti Korėjos kolonijinio periodo istorijos plotmes tyrinėję autoriai išskiria, jog 1919m. kovo 1-ąją vykęs Nepriklausomybės judėjimas⁸ tapo korėjiečių tautos nepriklausomybės siekio simboliu ir nauju posūkiu tautinės valstybės (at)kūrimo procese: Robinson (2014, 3) teigia, jog po šio įvykio korėjietiškas nacionalizmas tapo ne tik vakarietiškomis idėjomis susidomėjusios korėjiečių inteligentijos, bet masiniu reiškiniu, kurio plėtrai įtaką padarė tiek žiaurių okupacinių patirčių nusėtas dešimtmetis, tiek šio laikotarpio metu išaugusi komunikacijos priemonių sklaida ir pakilęs korėjiečių raštingumo lygis; korėjiečių „naujųjų moterų“⁹ konceptą nagrinėjusi Choi (2013, 2) paantrina, jog į šį judėjimą įsitraukė įvairaus amžiaus ir lyties grupės – tiek jauni ir seni, tiek moterys ir vyrai; Seth (2010, 48) atkreipia dėmesį, jog po šio visuotinio korėjiečių susivienijimo, Korėjos p-lis gyventojai ėmė suvokti save kaip tautą, kuri turi teisę priklausyti tarptautinei laisvų pasaulio tautų bendruomenei, o tai taip pat paskatino užsienyje gyvenančius korėjiečius mobilizuotis skleidžiant žinią apie nepriklausomybės siekį tarptautinėje arenoje ir imtis išsivadavimo paskatinsiančių veiksmų.

⁷ Pasak B. Anderson, modernių spausdinimo technologijų panaudojimo augimas svariai prisidėjo prie nacionalizmo augimo – platesnės visuomenės dalies prieiga romanų, laikraščių leido formuotis naujoms bendro identiteto, šiuo atveju – tautinio, formoms (Shin 2018, 52)

⁸ Masinis Korėjos nepriklausomybės siekiantis korėjiečių judėjimas, kurio metu demonstracijos nuvilnijo per visą Korėjos p-lį, Seule buvo perskaityta ir pasirašyta Korėjos nepriklausomybės deklaracija, tačiau judėjimas japonų valdžios buvo brutaliai numalšintas, neišvengiant protestavusiųjų aukų, sužalojimų ir įkalinimų.

⁹ Plačiau sekančiame šio skyriaus poskyryje 3.3.

Toliau šioje dalyje aptarsime, kokią įtaką okupacinis režimas padarė skirtingiems socialiniams sluoksniams ir jų vidinėms transformacijoms, tokiu būdu apjungiant tautą bendriems siekiams judėti link išsivadavimo iš okupanto gniaužtų.

3.2. Socialiniai procesai korėjos visuomenėje kolonijiniu laikotarpiu

Vienas iš kolonijiniu Korėjos istorijos laikotarpiu vykusių procesų – modernizacija – prisidėjo prie tuo metu korėjiečių visuomenėje vykusių socialinių transformacijų. Kartu su modernios infrastruktūros diegimu, gamyklų atidarymu, naujovių diegimu agrikultūroje, sparčiu mokyklų skaičiaus augimu, susiformavo sąlygos, skatinančios šiuose procesuose dalyvavusius korėjiečius reikšti nepasitenkinimą esama tvarka bei vienytis anti-japoniškam aktyvizmui ir taip formuoti modernią tautą.

Seth (2010, 65) teigia, jog kolonijiniu Korėjos istorijos periodu formavosi vidurinioji klasė, sudaryta iš įvairių sričių profesionalų – tokių kaip mokytojai, verslininkai, bankininkai, gydytojai, valstybės tarnautojai. Nors ir didelė dalis šios klasės atstovų susiformavo iš buvusios *yangban*¹⁰ ir *chungin*¹¹ klasių, tačiau nemažai daliai korėjiečių iš neturtingų šeimų duris į vidurinėsios klasės priklausomumą atvėrė išsimokslinimas. Šios klasės nariai sudarė tik maždaug 5-10proc. visos populiacijos, bet būtent jie buvo politinių, kultūrinių, ekonominių judėjimų lyderiai. Aktyvia rezistencine veikla užsiėmė ir užsienyje, dažniausia Japonijoje arba Kinijoje, besimokiusieji, ir Korėjoje esančių vidurinių mokyklų moksleiviai, pavyzdžiui, 1930m. vykusiame proteste dalyvavo 54tūkst. moksleivių (Buzo 2002, 29; Seth 2010, 57). Kaip teigia Ha (2013, 59), moksleiviai daugiausia streikuodavo dėl dažniausiai ideologiškai priešišku mokytojų, diskriminuojančių korėjiečius ir jų kultūrą, taip pat administracijos darbuotojų, tokiu būdu išreiškiant stiprias anti-japoniškas nuostatas.

¹⁰ Korėjos visuomenėje dominuojantį vaidmenį iki japonų okupacijos pradžios užėmusi kilmingųjų inteligentų klasė, kurios atstovų politinė pozicija būdavo įtvirtinama pagal valstybinius egzaminų rezultatus; *yangban* klasės narių ekonominę gerovę užtikrindavo žemės nuosavybė (Seth 2010, 4).

¹¹ Nedidelė visuomenės grupė, kurią sudarė už *yangban* žemesniu statusu pasižymintys valdžios tarnautojai ir įvairių sričių (pvz.: gydytojai, astronomai) specialistai (Seth 2010, 4).

Kartu su okupacinės valdžios sparčiai vystomu Korėjos industrializacijos procesu, ėmė formuotis ir neįtikėtinais sparčiai augti darbininkų socialinė klasė. Jei 1933m. industrinės produkcijos gamyboje darbavosi 99,000 darbininkai, tai kartu su anglies kasyklose, transporto ir statybose dirbančiaisiais skaičius 1943m. siekė jau 1,750,000 (Seth 2010, 64). Kaip toliau teigia Seth (ten pat, 64), industrinėje pramonėje ir itin prastose darbo sąlygose dirbančių korėjiečių apsauga buvo menka ir nepakankamai reglamentuojama, be to, darbuotojai patyrė etninę diskriminaciją – jų gaunamas atlygis buvo smarkiai mažesnis nei toje pačioje gamykloje dirbančiųjų japonų. Kentėdami prastas darbo sąlygas, korėjiečiai darbininkai reišė nepasitenkinimą tiek tiesioginiais streikais, tiek darbuotojų sąjungos pagrindine veikla. Atsižvelgiant į tai, jog industrinė infrastruktūra Korėjoje buvo konstruojama japoniško kapitalo įplaukomis ir darbo vietoje japonų prieš korėjiečius nukreipta diskriminacija rėmėsi rasiniu pagrindu, Kim (2000, 66) teigia, jog korėjiečių darbininkų identitetas pirmiausia formavosi nacionalistinių pažiūrų, nukreiptų kovai prieš imperinę japonų valdžią kaip „kitą“, pagrindu ir klasinė kova prieš fabriku, statyviečių, anglies kasybos vadovybę buvo antraeilės svarbos.

Viena iš fundamentalių reformų, kurias įvykdė kolonijinė japonų valdžia, buvo žemės ūkio pertvarka su tikslu vystyti didesnę pelną ir produktyvesnę žemdirbystę užtikrinsiantį kapitalistinį agrikultūros modelį. Kaip teigia Kim (2013, 162, 164), sukūrus iki tol neegzistavusią formalių kontraktų sistemą tarp žemvaldžių (tiek japonų, tiek korėjiečių) ir žemės nuomininkų bei suintensyvius žemės ūkio komercializaciją, valstiečius užgriuvo ekonominė našta, sukėlus išgyvenimo riziką, taip pat buvo sutraukti Džoson dinastijos metu vyravę paternalistiniai santykiai tarp žemių šeimininko ir nuomininko. Siekdami pasipriešinti valstiečius išnaudojantiems žemvaldžiams, šie ėmė ieškoti palaikymo ir lyderystės tiek iš nacionalistų, tiek iš socialistų politinių ratų, tokiu būdu ėmus formuoti horizontaliais bendradarbiavimo santykiais pasižyminčias naujas partnerystes su kitomis socialinėmis grupėmis. Nuo 1926 iki 1928m. valstiečių susivienijimų skaičius išaugo beveik 3 kartus, o 1931m. siekė jau 1700-us tokių grupių (Kim 2013, 164). Tai lėmė įvairialypių valstiečių nepasitenkinimo esama tvarka¹²

¹² Valstiečiai siekė žemės nuomos mokesčio sumažinimo, žemės ir vandens mokesčių panaikinimo, nuomotojo teisių garantijų (Kim 2013, 156). Valstiečių taip pat buvo nepatenkinti nelygiomis galimybės įsigyti naujas žemės ūkio technologijas (pvz. irigacijos sistemas), komercines trašas, subsidijas iš valdžios gaunant tik turtingiems žemvaldžiams ir valstiečiams (ten pat, 163)

manifestacijų skaičiaus smarkų išaugimą – protestavo tiek labiau ideologiškai paveikti Raudonosios sąjungos valstiečių“ judėjimo nariai, tiek eiliniai po įvairius Korėjos regionus išsiskirstę valstiečiai, kurių ginčų su žemvaldžiais skaičius pakilo nuo 15-os registruotų 1920m. iki 29,975 atvejų 1936-aisiais (Kim 2013, 150-151).

Trumpai apžvelgus pagrindines kolonijiniame Korėjos laikotarpyje vykusias socialines transformacijas, galime matyti, jog didelė dalis to meto visuomenės buvo paveikta pasikeitusios valdžios. Padidėjęs išsimokslinimą gavusio jaunimo skaičius prisidėjo prie išsilavinusios ir tautiškai sąmoningos klasės formavimosi, taip pat kaip modernizacijos pasėkmė pradėjusi formuotis darbininkų klasė bei japonų atneštų naujovių paveikti valstiečiai irgi jungėsi į nepasitenkinimą agresoriaus valdžiai reiškiančias grupuotes. A.L.Park apibendrina (2015, 10), jog okupuotoje Korėjoje dėl modernizacijos atsiradus struktūriniais, intelektualiniams pokyčiams, korėjiečiai ėmė keisti įsitikinimų schemas ir mobilizuotis veiksams, nukreiptiems prieš okupantus.

3.3. „Naujosios moters“ fenomenas

Šiame tyrime į tautinį naratyvą žvelgiant per lyties aspektą, yra reikšminga išskirti ir tai, jog aptariamuoju Korėjos istorijos periodu suvešėjo korėjietiškas feminizmas, kuris, kaip teigia Choi (1998, 2), buvo persipynęs su tautos išsilaisvinimo siekiu. Nors moderniomis idėjomis užsikrėtę korėjiečiai vyrai kalbėjo, jog moterų edukavimas ir išlaisvinimas yra svarbus, tačiau į tai žvelgė kaip į būdą sustiprinti tautą, pabrėždami moters tik kaip motinos rolę, o tai neatitiko moterų aktyvisčių vizijos.

Tai, kaip atrodė to laikmečio korėjietės feministės, apibūdina 1920-aisiais susiformavęs „naujosios moters“ konceptas. Seth (2010, 66) šiam konceptui priskiriamą korėjietės moters charakteristiką apibrėžia kaip trumpų plaukų ir vakarietiška apranga išsiskiriančios įvaizdį moters, viešai atmetančios tradicines moteriai priskiriamas motinos ir namų šeimininkės roles. Šį reiškinį plačiai nagrinėjusi Choi (2013, 2-3) teigia, jog šio koncepto susiformavimo prielaidomis tapo iš metropolijos (Japonijos) ir Vakarų šalių atkeliavusios modernios idėjos ir praktikos, kurioms įsigalėti leido modernėjantis miesto kraštovaizdis. „Naujosios moters“ idėja visuomenėje nebuvo priimama vienareikšmiškai –

iš vienos pusės išsilavinusi ir viešojoje erdvėje matoma moteris buvo laikoma kaip modernios tautinės bendruomenės dalis, tačiau vertinant iš konfucianistinės perspektyvos toks moters įvaizdis buvo matomas kaip grėsmė tradicinei šeimos struktūrai ir palaidūniško moteriškumo netinkamas pavyzdys ateities kartoms. Choi (ten pat, 8) akcentuoja, jog po „naujosios moters“ etikete stovinčios moterys nebuvo vieningo judėjimo narės ir prioretizavo skirtingų ideologijų kryptis: pirma, liberalių feminisčių grupė koncentravosi į moters išsilaisvinimą ir lygybę, sankirtoje su giliai įsitvirtinusia moters subordinacinės pozicijos prieš vyrus tradicija; antra, krikščioniškos moterų organizacijos pabrėžė moterų edukacijos, ekonominės nepriklausomybės ir teisinės apsaugos svarbą, taip pat aktyviai įsitraukė į nacionalinio išsivadavimo judėjimus; trečia, socialistinės pakraipos grupės siekė moterų emancipacijos, ypatingai dėmesį skiriant moterų darbininkių¹³ socioekonominės padėties gerinimui, nors šios klasės moterų skaičius ir buvo itin mažas, palyginus su moterimis valstietėmis. Apibendrinami Seth (2010, 67) ir Choi (2013, 6) sutaria, jog nors daugelio korėjiečių moterų tradiciškai subordinuotas statusas nepakito, tačiau net ir mažos dalies išsilavinimą įgijusių ir politiškai aktyvių moterų indėlis į nusistovėjusių socialinių normų laužymą yra neabejotinai svarbus moderniojoje Korėjos istorijoje.

Tad matome, jog kartu su kolonijiniu laikotarpiu vykusiomis socialinėmis transformacijomis, didėjo ir korėjiečių tautos pasipriešinimas kolonijinei valdžiai, pirmiausia vienijantis į konkrečias tam tikro socialinio rato problemas sprendžiančius ratus, tačiau kartu kovojant ir už bendrą – tautos išsilaisvinimo tikslą.

¹³ Kartu su industrinės pramonės atsiradimu ir plėtra susiformavo nauja moterų darbininkių klasė, kuri neatitiko korėjietės moters, dirbančios namuose, idealo, tokiu būdu moterims iškeliant naujus iššūkius, kaip balansuoti tarp šeimos ir darbo (Yoo 2008, 12)

4. METODOLOGIJA

Šiame tyrime siekiant išsiaiškinti, kokie korėjiečių tautos skirtingoms lytims būdingi vaidmenys ir jų charakteristikos yra kuriamos P. Korėjos tautiniuose pasakojimuose apie korėjiečių nepriklausomybės kovas, buvo pasirinkta atsakymų į tyrime išsikeltus uždavinius ieškoti P. Korėjos istorijos muziejų ekspozicijose. Tyrimo procesą galime išskirti į keletą etapų.

4.1. P. Korėjos istorijos muziejų ir jų ekspozicijų pasirinkimas

Korėjos istoriją tyrinėjantiems mokslininkams¹⁴ sutariant, jog korėjiečių bendruomenės, kaip modernios tautos formavimasis, prasidėjo XIXa.pab. ir pagreitį įgavo XXa.pirmojoje pusėje, dėl galimybės tiksliai apibrėžti muziejuose reprezentuojamą Korėjos istorinį periodą ir atlikti šiam istorinio laikotarpio (1910-1945m.) kriterijui atitinkančią P. Korėjos muziejų atranką, tyrimo analizei buvo pasirinkti apie Japonijos okupacijos metu Korėjoje vykusius nepriklausomybės judėjimus kalbantys P. Korėjos istorijos muziejų pasakojimai.

Su pasirinktuojų P. Korėjos istorijos laikotarpiu supažindinančių muziejų buvo ieškoma naudojantis Google ir Naver paieškos svetainėmis, taip pat konsultuojantis su Seule esančių istorijos muziejų atstovais. Muziejų atranką sudarė šie kriterijai:

- Istorinis laikotarpis – Japonijos okupacijos laikotarpiu Korėjoje vykusių nepriklausomybės kovų istorinės tematikos muziejai arba platesnio istorinio profilio muziejai, kuriuose bent 1 zona (salė) ar jos dalis yra skiriama pasirinktam periodui;
- Lokacija – P. Korėjos sostinėje Seule ir/arba antrajame pagal dydį P.Korėjos mieste Pusane įsikūrę muziejai, kadangi šie du miestai yra P. Korėjos kultūriniai, ekonominiai centrai, pasižymintys labiausiai koncentruotu gyventojų skaičiumi.

¹⁴ Lee (2013), Robinson (2014), Seth (2013) Shin (2006)

- Muziejaus informacinė kalba – muziejaus ekspozicijose iškabintų tekstinių šaltinių prieigą tiek korėjiečių, tiek anglų kalbomis suteikiantys muziejai. Tai lėmė dvi priežastys – anglų kalbos vertimą pateikiantys muziejai yra nusitaikę į platesnę auditoriją, o tai gali būti nuoroda į didesnį muziejaus populiarumą; siekiant išvengti vertimo iš korėjiečių k. netikslumų, buvo analizuojami abiejomis kalbomis pateikiami tekstiniai šaltiniai.

Atlikus kriterijus atitinkančių muziejų paiešką, buvo pasirinkti trys Seule esantys istorijos muziejai – pirmi trys sąrašė išdėstyti muziejai pilnai atitiko nurodytus kriterijus, o ketvirtasis muziejus, įkurtas Moterų ir šeimos ministerijos iniciatyva, nesantis Seulo miesto dalyje, tačiau patenkantis į Seulo metropoliteną zoną buvo įtrauktas dėl siekio tyrime surinkti įvairialypiškesnę empirinę medžiagą. Pusano mieste atrankos kriterijus atitikęs Pusano šiuolaikinės istorijos muziejus apsilankymo metu 2023m. kovo 3d. buvo uždarytas rekonstrukcijai. Analizuojami muziejai:

1. Seulo istorijos muziejus¹⁵ (toliau – SIM). Atidarytas 2002m. Seule, turintis dvi specialiąsias laikinas parodų sales bei ilgalaikę ekspoziciją (paskutinis pertvarkymas vyko 2022m.), kurią sudaro penkios pagal istorinius laikotarpius suskirstytos zonos. Šiame tyrime buvo analizuojami tik trečiojoje ilgalaikės ekspozicijos zonoje „Japonijos kontroliuojamas Seulas“ surinkti duomenys.
2. Nacionalinis Korėjos šiuolaikinės istorijos muziejus (toliau – NKŠIM). Atidarytas 2012m. Seule, turintis interaktyviąją, tematinę bei vaikams skirtas specialiąsias laikinas parodų sales bei ilgalaikę ekspoziciją, kurią sudaro trys pagal istorinius laikotarpius suskirstytos zonos. Šiame tyrime buvo analizuojami tik pirmojoje ilgalaikės ekspozicijos zonoje „Laisvės, lygybės ir nepriklausomybės ilgesys“ surinkti duomenys.
3. Seodeaemun kalėjimo istorijos menė (toliau – SKIM). Pirmiausia kaip kalėjimas buvo įkurtas japonų okupantų 1908m. Seule, skirtas įkalinti nepriklausomybės judėjimų pro-demokratinis aktyvistus, vėliau jau nepriklausomoje P. Korėjoje nuo 1955m. veikė kaip Seulo kalėjimas, nuo 1987m. – Seulo sulaikymo centras ir

¹⁵ Muziejų pavadinimai atitinkamai anglų kalba: 1. Seoul History Museum; 2. National Museum of Korean Contemporary History; 3. Seodaemun Prison History Hall; 4. National Women's History Exhibition Hall

galiausiai 1998m. buvo atidarytas kaip istorijos muziejus, turintis vieną specialiąją laikiną parodų salę bei ilgalaikes ekspozicijas, suskirstytas pagal lokaciją kalėjimo teritorijoje, t.y. administraciniame, įkalinimo bei kituose kalėjimo infrastruktūros pastatuose. Šiame tyrime buvo analizuojami tik ilgalaikėse ekspozicijose surinkti duomenys.

4. Nacionalinės moterų istorijos parodų salė (toliau – NMIPS). Atidaryta 2002m. Seule, tačiau nuo 2014m. perkelta į Seulo metropolitenos zonoje esantį Goyang miestą. Muziejų sudaro viena laikinoji parodų salė bei viena ilgalaikė ekspozicija. Šiame tyrime buvo analizuojami tik ilgalaikėje ekspozicijoje surinkti duomenys.

4.2. Tyrimo empirinių duomenų rinkimas ir apdorojimas

Tyrimo empiriniai duomenys buvo renkami pakartotinai lankantis pasirinktų muziejų ekspozicijose, juos fiksuojant fotografijomis ir tekstinėmis pastabomis. Šio tyrimo empiriniai duomenys apima muziejų nuolatinėse ekspozicijose pateiktus objektus a) tekstinius šaltinius – ekspozicijų (salių) įvadinę anotacijas, potemių anotacijas, bei vizualiųjų objektų aiškinamąsias etiketes, b) vizualius šaltinius – fotografijas, paveikslus, maketus.

Vykdamas tyrimo analizę buvo išsikelti šie klausimai: a) kokios temos yra atvaizduojamos b) kas vaizduojama kaip procesų ir įvykių dalyviai lyties aspektu c) kokiose veiklose ir kontekstuose vaizduojami vyrai, moterys, bei mišrios grupės lyties pagrindu d) kokie akcentai yra išskiriami ekskursiju metu.

Surinkti duomenys buvo analizuojami dviejais metodais:

- a) Kokybinės turinio analizės metodu – pirmiausia medžiagą suskirstant į vyriškos, moteriškos ir mišrios grupių kategorijas, tuomet koduojant muziejų pasakojimų subjektams priskirtus rašytinius apibūdinimus ir ekspozicionuojamų vizualiųjų objektų detales, susijusias su atvaizduojamų individų socialinėmis funkcijomis.
- b) Kiekybiniu turinio analizės metodu – tyrimi tekstiniai ir vizualiniai šaltiniai pirma buvo suskirstyti į 6 dalis – korėjietės moterys, korėjiečiai vyrai, korėjiečiai, korėjietės moterys istorinės asmenybės, korėjiečiai vyrai istoriniai asmenys,

mišrios istorinių asmenų grupės, antra, buvo atliekamas skaitlinis šių duomenų apdorojimas, siekiant išsiaiškinti, kaip kiekybiškai pasiskirsto skirtingų lyčių reprezentavimas tautiniuose muziejų pasakojimuose.

4.3. Dalyvaujantysis stebėjimas

Siekiant tyrimui suteikti įvairiapusiškumo ir papildyti jį vietinių korėjiečių įžvalgomis, nuspręsta atlikti dalyvaujantį stebėjimą muziejų anglų kalba organizuojamose ekskursijose, vedamose korėjiečių gidų – muziejaus darbuotojų. Konsultavimasis dėl galimybės sudalyvauti ekskursijose buvo vykdomas 2023m. vasario-gegužės mėnesiais. Dėl laiko tyrimo lauke stokos ir ekskursijų paslaugos nereguliarumo buvo apsilankyta 2 ekskursijose:

1. Seulo istorijos muziejus (SIM) – 2023m. ekskursijas anglų kalba lankytojams pradėta organizuoti nuo kovo 25d. 4 kartus per savaitę. 2val. trukmės ekskursijoje 1 kartą sudalyvauta 2023m. balandžio 1d., 3 žmonių grupėje.
2. NKŠIM – ekskursijos anglų kalba nebuvo nevykdomos.
3. SKIM – 2023m. ekskursijas anglų kalba lankytojams pradėta organizuoti nuo sausio 3d. 2 kartus per savaitę. 1val. trukmės ekskursijoje 1 kartą sudalyvauta 2023m. balandžio 7d., 2 žmonių grupėje.
4. NMIPS – ekskursijos anglų kalba nebuvo nevykdomos.

Dalyvaujant ekskursijose buvo stengiamasi neišsiskirti iš grupės, tačiau tuo pačiu metu trumpomis pastabomis pildyti stebėtojo užrašus, juos praplėčiant jau palikus tyrimo lauką. Sąmoningai siekiant nepaveikti ekskursijų eigos ir išvysti tai, kokius akcentus ekspozicijos pasakojime dėlioja muziejaus atstovas, apie vykdomą tyrimą buvo pranešama ekskursijos pabaigoje ir atsiklausama apie išgirstos medžiagos panaudojamumą. Klausantis gidų pasakojimų apie kolonijinį Korėjos periodą buvo atkreipiamas dėmesys į išskirtinai paminimas prie nepriklausomybės kovų prisidėjusias vyrų ir moterų grupes, apie jas išsakytą informaciją, taip pat susifokusuota į identifikuojamas individualias istorines asmenybes, jų apibūdinimus bei tai, kaip dažnai skirtingos lytis yra įvardijamos.

5. KORĖJIEČIŲ TAUTOS NEPRIKLAUSOMYBĖS KOVOMS JAPONIJOS OKUPACINIAM LAIKOTARPIUI SKIRTŲ P. KORĖJOS MUZIEJŲ EKSPOZICIJŲ ANALIZĖ

XXa. pirmojoje pusėje Korėjoje vykusios nepriklausomybės kovos prieš japonų okupacinę valdžią yra itin reikšminga P. Korėjos tautinio naratyvo dalis, konstruojanti korėjiečių bendrą kultūrinę atmintį. Kaip teigia Bodenstern ir Poulot (2012, 11), viena iš tautos pasakojimą kuriančių institucijų, visuotinai pripažįstamų kaip autoritetingų, yra muziejai, kuriuose pateikiama informacija yra specifiškai atrinkta ir sufokusuota į tam tikrus aspektus. Smith (2022, 624-625) pabrėžia, jog pripažinimo sulaukiančiose institucijose kuriamas tautinis naratyvas įprastai yra pateikiamas kaip fiksuotas ir nekvestionuojamas, į jį neretai neįtraukiant marginalizuojamų socialinių grupių. Todėl šiame tyrime muziejų suvokiant kaip galia konstruoti žinojimą pasižyminčią instituciją, yra analizuojama, kokius korėjiečių tautinio pasakojimo įvykius, procesus ir individų roles lyties aspektu juose akcentuoja bei formuoja P. Korėjos muziejų ekspozicijos, supažindinančios lankytojus su nepriklausomybės judėjimais japonų okupuotoje Korėjoje.

5.1. Pagrindinės korėjos nepriklausomybės laikotarpio ekspozicijų įvykių ir procesų temos

Siekiant dekonstruoti P. Korėjos muziejuose kuriamą tautinį pasakojimą apie rezistencinį korėjiečių judėjimą prieš okupacinę valdžią, šiame skyriuje pirmiausia bus išskiriami aptariamuose muziejuose išryškinti įvykiai ir procesai, apie kuriuos korėjiečių žinios yra instituciškai formuojamos ir palaikomos šios tautinės bendruomenės narių kultūrinėje atmintyje. Pasak J. Assmann, kultūrinės atminties kultivavimo procesu – konkrečiai visuomenei būdingų tekstų, vizualų nuolatinio atkartojimu – yra stabilizuojamas tos visuomenės narių savivaizdis, padedantis suvokti savo grupės bendrumą ir išskirtinumą (Safronovas 2011, 46). A. Assmann prideda, jog atminties „saugyklose“ (pavyzdžiui, muziejuose) formuojama atmintis yra selektyvi, kryptingai atrenkant, kurie praeities įvykiai turėtų išlikti tęstiniai visuomenės atmintyje, o kuriems yra

lemta išnykti (Kosicki 2015, 731). Tad, tolimesnėje šio poskyrio dalyje apžvelgsime, kokie kolonijinio Korėjos istorijos laikotarpio, kalbančio apie pasipriešinimo judėjimus, kertiniai momentai yra atrenkami tikslingai pasirinktuose 4-ioose P. Korėjos muziejuose – Seulo istorijos, Nacionaliniame šiuolaikinės Korėjos istorijos muziejuose, Seodaemun kalėjimo istorijos ir Nacionalinėje moterų istorijos parodų menėse.

Kadangi **Seulo istorijos**¹⁶ ir **Nacionaliniame šiuolaikinės Korėjos istorijos muziejuose**¹⁷ kolonijiniam Korėjos istorijos laikotarpiui pristatyti yra skiriama po vieną zoną šių muziejų ilgalaikėse ekspozicijose, tad kolonijiniu periodu vykusiam įvairialypiam pasipriešinimui prieš japonų okupaciją skirtas turinys yra itin koncentruotas bei supažindinantis lankytojus tik su pagrindiniais šio judėjimo procesais bei įvykiais. Pirmiausia, kalbant apie įvykius, abiejuose šiuose muziejuose yra išskiriamas **Kovo 1-osios Nepriklausomybės judėjimas** ir akcentuojamas jo masiškumas, pažymint, jog judėjimas nuvilnijo per visą šalį ir tauta išreiškė vieningą, nepriklausomybės siekį deklaruojančią poziciją. Abiejuose muziejuose šis įvykis yra iliustruojamas taikių protestų masiškumą atvaizduojančiomis fotografijomis, o NKŠIM protestus aprašančiai anotacijai įspūdingumo jausmą papildomai sukelia šalia per visą galinę salės sieną be perstojo rodomas 5min. trukmės animacinis vaizdo įrašas, vaizduojantis Nepriklausomybės deklaracijos parengimo slaptą misiją ir, galiausiai, jos viešą perskaitymą, susirinkusiai korėjiečių miniai skanduojant „gyvuok per amžių amžius, laisva Korėja“.

¹⁶ Vėliau - SIM

¹⁷ Vėliau - NKŠIM

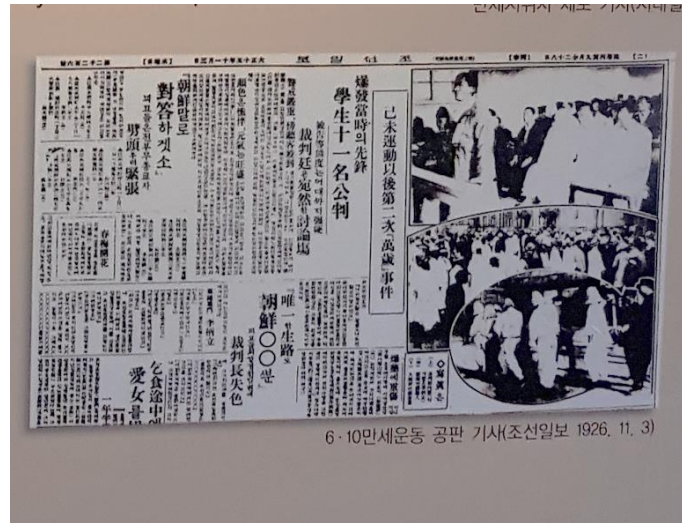
Pav.1. Nacionalinis šiuolaikinės Korėjos istorijos muziejus, ilgalaikės parodos 1 salė. Kovo 1-osios judėjimui skirtas 5min. trukmės animacinis vaizdo įrašas. Asm. nuotr.

Tokiu būdu ekspozicijoje pateikiant korėjiečių mobilizavimosi anti-japoniškiems susibūrimams istorinį faktą ir pasitelkiant vizualųjį bei garsinį šaltinį, parodos lankytojams yra sąmoningai sukuriama korėjiečių vienybės ir tautos pasididžiavimo jausmas, sukeliantis teigiamas emocijas, identifikuojantis su tautai priskiriamomis atkaklumą ir drąsą simbolizuojančiomis savybėmis. Kitas įvykis, pateikiamas abiejuose muziejuose, istorijos tekmeje laipsniškai sekęs po Kovo 1-osios Nepriklausomybės deklaracijos paskelbimo yra korėjiečių **Laikinosios vyriausybės įkūrimas Šanchajuje**. SIM šį įvykį aprašančioje informacinėje lentelėje yra pabrėžiama, jog naujai suformuotos valdžios forma yra „demokratinė respublika, o ne karalystė ar imperija“. Galime daryti prielaidą, jog tokiu būdu yra pabrėžiamas tautos vienio ir tautos narių balso aspektas, siekiant parodyti, jog naujai kuriamos modernios Korėjos valstybės kryptis užtikrins visuotinę korėjiečių įtrauktį į šalies statybą ir valdymą. Toliau kalbant apie aptariamojo istorinio laikotarpio tautos formavimosi procesus, į kuriuos dėmesį atkreipia SIM ir NKŠIM, yra susifokusuojama ties **įvairiapusių pasipriešinimu okupacinei japonų valdžiai**. Abu muziejai pasakoja apie tai, jog po 1919m. Kovo 1-osios japonų valdžiai paskelbus griežtesnius laisvo žodžio, spaudos, gyventojų būriavimosi ir organizacijų steigimo apribojimus, dalis korėjiečių nepaisant grėsmės būti sulaikytiems toliau rinkosi į protestus,

kaip, pavyzdžiui, studentų organizuota Birželio 10-osios demonstracija. Kita dalis aktyvistų prisijungė prie Madžūrijoje (dabartinėje Kinijos teritorijoje) įkurtos Išsivadavimo armijos ir per pagrindžio veiklą įsitraukė į sabotazines misijas, tokias kaip bombos numetimas į japonų policijos būstinę ar pasikesinimas nužudyti japonų generalinį gubernatorių Korėjoje. Treti pasipriešinimą okupacinei valdžiai vykdė stengdamiesi išsaugoti kultūrinį korėjietišką identitetą, studijuodami Korėjos istoriją ir/ar ruošdamiesi publikuoti korėjiečių kalbos žodyną, taip atsakydami į japonų vykdomą asimiliacinę politiką. Taigi matome, jog abiejuose muziejuose yra pabrėžiamas įvairiaformis korėjiečių įsitraukimas į nepriklausomybės (at)kūrimo siekį – tiek žodinės formos taikiais protestais, tiek slaptais ginkluotais išpuoliais, tiek intelektualiniu, korejietiškojį identitetą saugojančiu, lygmeniu bei politiniu organizavimusi užjūryje.

Kitas šiame darbe analizuojamas muziejus – **Seodeaemun kalėjimo istorijos menė**¹⁸ – supažindina lankytojus su kalėjimo istorija nuo japonų inicijuotos jo atidarymo pradžios 1908m. iki 1987m., kuomet iš šių patalpų buvo iškeldintas jau nepriklausomoje Korėjoje veikęs Seulo įkalinimo centras. Kadangi šis muziejus didžiąja dalimi ilgalaikėje ekspozicijoje fokusuojasi į kolonijinio Korėjos laikotarpio nepriklausomybės judėjimo įvykius ir procesus, tad palyginus su šios tematikos SIM ir NKŠIM ekspozicijų turiniu, lankytojams yra plačiau ir detalčiau pristatomi aptariamojo istorinio periodo momentai. Pradedant nuo įvykių, be jau anksčiau minėtų **Kovo 1-osios Nepriklausomybės judėjimo ir Laikinosios vyriausybės įkūrimo**, SKIM plačiau pristatoma yra ir **Birželio 10-osios** apie 300tūkst. korėjiečių sostinėje sutelkusi **demonstracija**, kurią pasekė ir aktyvistai kitose šalies regionuose. Šio įvykio anotacija yra papildoma fotografijomis, kurios vaizduoja laidotuvėse sutelktas gausias japonų policijos pajėgas bei šalia besibūriuojančius protestuojančiuosius, taip pat laikraščių ištraukomis apie birželio 10-ąją sulaikytus ir įkalinčius aktyvistus. Tai leidžia daryti prielaidą, jog ekspozicijos vizualiuose šaltiniuose atvaizduojant priešpriešą tarp japonų policininkų bei korėjiečių protestuotojų, yra kuriamas „mes“ ir „jie“ perskyrą pabrėžiantis vizualusis pasakojimas, taip pabrėžiant korėjiečių kaip aukos ir japonų kaip agresoriaus vaidmenis.

¹⁸ Vėliau - SKIM

Pav. 2. Seodaemun kalėjimo istorijos menė, pagrindinė parodų salė. Straipsnis skirtas po Birželio 10-osios judėjimo vykusiai teismui. Asm. nuotr.

Toliau SKIM ekspozicijoje yra išskiriami procesai, kuriais yra akcentuojamas ne tiek korėjiečių rezistencijos masiškumas, o veikiau pastovumas ir **įvairaus tipo grupuočių įsitraukimas į pasipriešinimą okupantų prieš valdžią**. Pavyzdžiui, Gando komunistų grupės diversantinė veikla, nukreipta į Japonijos konsulatus ir japoniškas infrastruktūros kompanijas, 80d. prieš japonus kapitalistus Wonson mieste užsitęsęs korėjiečių darbininkų streikas ar korėjiečių kalbos studijos bei kitų kultūros išlaikymu užsiimančių organizacijų veiklumas. Šių procesų aprašymus bene visoje ekspozicijoje lydi kertinė šio muziejaus formuojama žinutė, jog įvairialypės anti-japoniškos herojiškos veiklos vykdytojus lydėjo japonų valdžios vykdomas susidorojimas – areštuojuant, įkalinant ir, neretai, sulaukiant žiaurių kankinimų, privedančių iki mirties. Galima išskirti atvirus socialinius judėjimus organizavusias grupuotes, kaip, pavyzdžiui, 1927m. įkurta Singan-hoe draugija, dažnai buvusias priverstas išsiskirstyti, pagrindinius jų lyderius suėmus ir įkalinus Seodaemun kalėjime. SKIM ekspozicijoje pakankamai dažnai yra pateikiamos įkalinųjų fotografijos, tokiu būdu vizualų pagalba sustiprinant kartu ir neteisybės, ir herojiškumo įspūdį, kuris leidžia korėjietiška muziejaus auditorijai kurti ir/ar įtvirtinti korėjietiško identiteto požymį, nurodantį į pasibjaurėjimą fizinę galią naudojusius japonų okupantus ir tuo pačiu žavėjimąsi drąsiais savo tautos atstovais.

Pav.3. Seodaemun kalėjimo istorijos menė, pagrindinė parodų salė. Singan-heo judėjimo įkalintų lyderių fotografijos. Asm. nuotr.

Kitas susidorojimo su aktyvistais muziejuje pateikimo pavyzdys galėtų būti tai, jog nors jau minėtosios kultūros išsaugojimo organizacijos nariai po japonų policijos arešto buvo teisme išteisinti kaip nekalti, tačiau, kaip rašoma informacinėje lentelėje, „teismo procesui užsitęsęs virš 4 metų, daug įkalintųjų mirė kalėjime, kaikurie dėl kankinimų“. Tokie stipriu emociniu tonu pasižymintys net ir trumpi muziejaus tekstai apibrėžia korėjiečių tautos viktimizaciją, dar kartą išryškinant juodai baltą skirtį tarp „mūsų“ – sužalotųjų ir „jų“ – smurtautojų, tokiu būdu formuojant empatijos jausmą savo tautiečiams ir pasąmoningą priešišumą buvusiai agresorių tautai. Tad galime pastebėti, jog šiame muziejuje kalbant apie pasipriešinimo judėjimus, pagal SKIM specifinę tematiką, yra išskirtinai pabrėžiamas ir drąsius aktyvistų veiksmus sekęs okupacinės valdžios vykdytas susidorojimo procesas, kuris lankytojams sustiprina dvipusius emocinius įspūdžius – tiek šviesų pasididžiavimą savo tautos atstovų ryžtingumu ir veiklumu, tiek liūdesį dėl šių veiksmų sukulto laukusio atpildo bei pyktį, nukreiptą prieš priešiškąją kitą – okupacinę japonų valdžią.

Paskutinėje šiame tyrime analizuojamoje **Nacionalinės moterų istorijos parodų salės**¹⁹ ekspozicijoje apie nepriklausomybės judėjimus yra supažindinama ne tik su kaikuriais kituose muziejuose atvaizduojamais įvykiais ir procesais, bet yra išryškinamos ir **alternatyvios rezistencinio judėjimo veiklų rūšys**. Skirtingai nei kituose šioje tyrimo dalyje jau aptartuose muziejų pasakojimuose, NMIPS naratyvas apie Korėjos kolonijinį rezistencinį laikotarpį yra formuojamas ne remiantis istoriniais įvykiais kaip pagrindu, o susikoncentruojant į **moterų istorinių asmenybių** gyvenimo aprašymus. Dėl šios priežasties išnarinėjus ekspozicijos turinį galima įvardinti keletą *per* moterų istorijas išskiriamų nepriklausomybės judėjimų veiklų. Pirma, NMIPS yra kalbama apie korėjiečių moterų iniciatyva japonų okupacijos periodu tiek užsienyje, tiek įvairiose Korėjos, dažnu atveju – kaimo, vietovėse steigiamas **mokyklas**, kuriose buvo stengiamasi skeisti korėjiečių kalbos ir kultūros žinias bei mokiniams skiepyti patriotinę dvasią. Kaip pavyzdį galime paminėti vienos iš rezistencinio judėjimo aktyvisčių gimtajame Yangyang miestelyje 1932-aisiais įsteigtą Jeongmyeong akademiją, kurioje, kaip rašoma informacinėje lentelėje, „per 13 metų jos gyvavimo metų 600-ams moksleivių buvo perduodama nepriklausomybės dvasia“. Ekspozicijoje atsikartojančiai pabrėžiamas švietimo aspektas gali būti siejamas su konfucianistėje korėjiečių visuomenėje prioritetizuojama edukacijos svarba, kurios reikšmingumą okupaciniu šalies periodu galime interpretuoti kaip raktą į sąmoningo ir tautiško asmens ugdymą. Kita kolonijinio periodo nepriklausomybės judėjimų tęstinė veikla, apie kurią kalba šis muziejus – tai **lėšų rinkimas Išsilaisvinimo armijos ir Laikinosios vyriausybės reikmėms**. NMIPS atkreipiant dėmesį į moterų dedamas pastangas ir Korėjos išorėje, ir viduje rinkti finansinius resursus centrinėms planuojamo nepriklausomybės atgavinimo vykdymo organizacijoms, lankytojams yra suteikiamos žinios ne tik apie šių organizacijų egzistavimą ir svorį, kaip kituose muziejuose, tačiau ir apie jų pamatų išlaikymui būtinus veiksmus. Galiausiai, kaip viena iš aptariamąsias ekspozicijos konstruojamo tautinio pasakojimo sudedamųjų dalių yra išryškinamas tiek moterų vienijimasis į patriotines išskirtinai tik **moterų organizacijas**, tiek dalyvavimas ir lyties aspektu mišriose, anti-japoniškose, pavyzdžiui, studentų ar komunistų, grupuočių veiklose. **Aktyvus moterų įsitraukimas į rezistencinę veiklą**, kovojančią už šalies laisvę, NMIPS yra pateikiamas

¹⁹ Vėliau - NMIPS

supažindinant lankytojus su išskirtinai moterišką iniciatyvumą siekti Korėjos nepriklausomybės iliustruojančiu įvykiu – **1919m. vasario mėnesio Nepriklausomybės deklaracijos**, laiku pralenkusios plačiai žinomos Kovo 1-osios Nepriklausomybės deklaracijos, sukūrimu ir pasirašymu išskirtinai tik moterių atstovių. Taigi, apibendrinami NKIPS ekspozicijos turinį apie korėjiečių nepriklausomybės kovas galime teigti, jog šioje institucijoje taip pat yra konstruojamas „mes“ ir „jie“ santykis tarp korėjiečių ir japonų bei tuo pačiu yra kuriamas žinojimas apie tokias moterų rezistencines veiklos formas, kurioms kituose aptariamuose muziejuose didžiaja dalimi vietos nelieka.

Muziejų analizė atskleidė, jog pagrindinės ekspozicijose atsiskleidžiančios temos yra 1919m. Kovo 1-osios Nepriklausomybės judėjimas, Laikinosios vyriausybės politinė veikla bei ginkluotas Išsivadavimo armijos pasipriešinimas. Teminiuose Seodaemun kalėjimo istorijos menės ir Nacionalinėje moterų istorijos parodų salės muziejuose buvo papildomai išryškinti tokie procesai kaip korėjiečių organizavimasis į specifines aktyvistų, pavyzdžiui, išskirtinai tik studentų ar tik moterų, grupes, taip pat visą okupacinį laikotarpį trukęs nuolatinis nepriklausomybės judėjimo aktyvistų sulaikymo ir įkalinimo procesas bei įvairiuose Korėjos regionuose ir užjūrio korėjiečių bendruomenėse skleidžiamas patriotinis švietimas. Šie muziejų naratyvuose išskiriami Korėjos istorijos momentai leidžia daryti pastebėjimus, kokie nepriklausomybės judėjimo įvykiai ir procesai yra pozicionuojami kaip reikšminga ir perdavimo iš kartos į kartą reikalaujanti korėjiečių bendruomenės kultūrinės atminties dalis.

5.2. Moterų ir vyrų reprezentacijos kiekybinis santykis ekspozicijose

5.2.1. Tekstinių duomenų analizė

Schraut ir Paletschek (2008, 9-10) teigia, jog su valstybės vystymu ir tautiniu identitetu artimai susijusi kultūrinė atmintis oficialiai yra laikoma kaip formuojanti universalią tautinę savimonę, tačiau ištikrųjų yra vyriškai orientuota. Tuo tarpu moterų aktyvus įsitraukimas ir savęs suvokimas kaip tautos dalies dažnai yra ir marginalizuojamas, ir užmiršamas. Šiame tyrime, kuris koncentruojasi į lyties aspekto santykį su tautiniu pasakojimu, ypatingai svarbu tampa išsiaiškinti, kokios vyrauja moterų ir vyrų

reprezentavimo tendencijos nagrinėjamų muziejų ekspozicijose. Ši kiekybinio tipo analizė yra atliekama atskirai apdorojant muziejuose surinktus tekstinius duomenis, išskiriant anonimiškai minimas vyrų, moterų ir mišrios lyties grupes bei vardu ir pavarde įvardijamas aptariamojo laikotarpio istorines asmenybes (taip pat lyties pagrindu).

	Mišrios	Vyrai	Moterys
SIM	8	-	-
NKŠIM	11	-	2
SKIM	17	-	2
NMIPS	-	-	6

Pav. 4. Ekspozicijos informaciniuose stenduose ir etiketėse išskirtos grupės pagal lytį (be vardų ir pavardžių)

	Mišrios	Tik vyrai	Tik moterys
SIM	-	15	-
NKŠIM	11	92	5
SKIM	-	83	3
NMIPS	2	-	65

Pav. 5. Ekspozicijos informaciniuose stenduose ir etiketėse išskirtos istorinės asmenybės pagal lytį (su vardais ir pavardėmis)

Išnagrinėjus SIM ekspozicijose pateikiamą tekstinę informaciją galima išskirti, jog pasakojant apie Seulo gyventojų įsitraukimą į nepriklausomybės judėjimus pastebimai išsiskiria moterų, vyrų ir mišrios grupės pagal lytį reprezentacija priklausomai nuo to, ar yra kalbama apskritai apie korėjiečius kaip vienos bendruomenės narius, ar yra įvardijamos konkrečios istorinės personas. Parodoje supažindinant su įsitraukusiais į rezistencinius veiksmus prieš japonų valdžią kaip su tam tikros lyties grupės atstovais, neįvardijant vardu ir pavarde, nė vienoje ekspozicijos lentelėje nėra išryškinama tautinio pasakojimo dalyvių

lytis, o veikiau yra pasitelkiami lyčiai neutralūs įvardijimai²⁰ – „korėjiečiai“, „aktyvistai“, „intelektualai“, „tautos atstovai“, „studentai“ ir pan. Tuo tarpu informaciniuose stenduose ir etiketėse, kuriose yra identifikuojamos tuo laikmečiu gyvenusios ryškios ir pozityviai vertinamos istorinės asmenybės, akivaizdžiai yra matoma vyrų ir moterų disproporcija atitinkamu santykiu 15:0. Šis drastiškas vyrų ir moterų istorinių personų paminėjimo kontrastas nurodo į tai, jog moterų aktyvus įsitraukimas į nepriklausomybės judėjimo veiklas yra pateikiamas kaip visiškai neegzistuojantis, tokiu būdu marginalizuojant istorijos dokumentuose užfiksuotą realų moterų įnašą ir įsitraukimą, o vyriškąjį atvirksčiai – pabrėžiant.

Išanalizavus NKŠIM ekspozicijoje iškabintus informacinius stendus ir etiketes, galima teigti, jog šiame muziejuje taip pat kaip ir SIM, vyrų ir moterų reprezentacijai įtaką daro tai, ar apie tautinių judėjimų dalyvius yra pasakojama abstrakčiai – neišskiriant jų tapatybės, ar atvirksčiai – yra įvardijami jų vardai ir pavardės. Kalbant apie anonimiškas lyčių grupes, įvardytas anotacijose, įdomu pastebėti tai, jog nors daugiausia yra kalbama abstrakčiai, neįvardijant lyties aspekto, tačiau taip pat 2 kartus yra išskiriamos moterų grupės, kai tuo tarpu vyriškosios – nė karto. Tačiau, jei žvelgsime į istorinių asmenybių paminėjimo raštu skiltį, išvysime tai, jog vyriškos lyties asmenybių išskyrimas dominuoja, o moterys vardu pavarde atskirai yra įvardijamos tik 5 kartus (palyginus su vyrų 92), taip pat kaip dalis 11-os istorinių personalijų mišrioje grupėje. Tad, galima teigti, jog nors moters įsitraukimas į nepriklausomybės judėjimus yra įtraukiamas į bendrą muziejaus kuriamą tautinį paveikslą, tačiau vyraujantys to paveikslo veikėjai vis dėlto išlieka vyrai.

Išgvildenus SKIM ekspozicijose surinktus tekstinius duomenis apie šiame tyrime aptariamąjį Korėjos istorijos laikotarpį, paaiškėjo, jog vyrų ir moterų reprezentacijos rezultatai šiame muziejuje ypatingai skiriasi tiek kalbant apie abstraktų lyčių grupių išskyrimą lyginant su vardu ir pavarde įvardintomis asmenybėmis, tiek vyrų ir moterų paminėjimo atskirai vieni nuo kitų parodų salėse santykį. Informacinėse anotacijose neįvardijant konkrečių istorinių asmenybių vyrauja apibendrintas kalbėjimas apskritai apie korėjiečių tautos žmones, neišskiriant lyties bei naudojant tokius apibūdinimus kaip

²⁰ Tiek anglų kalba, tiek korėjiečių kalba parašytose anotacijose šie įvardijimai nenurodo į vyrišką ar moterišką lytį.

„aktyvistai“, „civiliai“, „protestuotojai“ ir pan., taip pat vieną kartą išimtinai paminint moteris kaip „nepriklausomybės kovotojas“. Tačiau, kai žvelgiame į pėdsaką Korėjos istorijoje palikusių personalijomis skaičių, kuris viršija anonimiškus įvairių lyčių grupių išskyrimus, matome, jog vyrai beveik absoliučiai dominuoja SKIM formuojamame korėjiečių tautos pasakojime – vyrų ir moterų santykiyje 83:3. Tokie kokybinės analizės rezultatai leidžia priėti išvadą, jog Seodaemun kalėjimo ekspozicija alsuoja vyriškos lyties hegemonija, rezistencijos prieš okupantus dalyvavusias moteris nustumiant į vos matomą poziciją.

Atlikus NMIPS surinktų rašytinių duomenų analizę galima teigti, jog šio muziejaus ekspozicijos dalyje, kalbančioje apie korėjiečių kovą prieš okupacinį japonų režimą, beveik vienareikšmiškai dominuoja moteris reprezentuojantis tekstinis turinys. Šiame muziejuje tikslingai išryškinant moterų indėlį į Korėjos nepriklausomybės judėjimus, ekspozicijoje vyrauja konkrečių moterų istorinių personų identifikacija ir jų istorijos, vengiant kalbėti apie vardais ir pavardėmis neįvardintas korėjiečių, įsitraukusių į aktyvią anti-japonišką veiklą, grupes. Galime daryti prielaidą, jog tokiu būdu NMIPS yra sąmoningai siekiama pabrėžti ir faktiškai įrodyti istorijos tekmeje gyvenusių korėjiečių moterų įnašą į tautos projekto kūrimą Korėjos kolonijiniu periodu.

Apibendrinant muziejuose surinktus tekstinius duomenis, galime pastebėti, jog kalbant apie vardu ir pavarde neįvardijamus tautinių pasakojimų veikėjus, visų aptariamųjų institucijų informaciniuose stenduose ir etiketėse vyrauja lyties neišskiriantys tekstai, o tuo tarpu pristatant konkrečias istorines asmenybes dominuoja aiškus jų išskyrimas pagal lytį. Matome, jog SIM, NKŠIM, SKIM ekspozicijose centrinės figūros yra vyriškos lyties personalijos, itin retai išskiriant moteris bendrame pasakojime, o tai nurodo į labai aišką moterų indėlio šalies nepriklausomybės kovose diskriminaciją. Vieninteliame NMIPS muziejuje, tikslingai siekiančiame atskleisti moterų aktyvų vaidmenį Korėjos istorijoje, yra įvardijamas dviženklis skaičius korėjiečių moterų istorinių asmenybių, kurios buvo faktiškai egzistavusi Korėjos kolonijinės istorijos dalis.

5.2.2. Vizualių duomenų analizė

Kaip teigia diskurso analizės teoretikai, per pastaruosius dešimtmečius išsivysčiusiose šalyse smarkiai pasikeitus komunikaciniam ir reprezentaciniam kraštovaizdžiui – semiotiniam laukui – rašytinė kalba prarado savo centrinę vietą prasmų kūrybos sferoje ir susidūrė su reikiamybe būti analizuojamai sąryšyje kartu su kitais semiotiniais instrumentais, pavyzdžiui, su vizualia kalba (Kress, Garcia ir kt. 1997, 257). Ekspozicijose pateiktus vizualiuosius šaltinius vertinant kaip nuo bendros parodų vizijos neatsiejamus objektus, šiame poskyryje bus nagrinėjamas moterų ir vyrų reprezentacijos santykis, pasireiškiantis per muziejuose apžvelgtas fotografijas, paveikslus bei tam tikrus veikėjus atvaizduojančius maketus.

	Mišrios	Tik vyrai	Tik moterys
SIM	3	3	-
NKŠIM	4	7	3
SKIM	6	20	-
NMIPS	1	-	1

Pav. 6. Ekspozicijos vizualiai atvaizduotos grupės pagal lytį (be vardų ir pavardžių)

	Mišrios	Tik vyrai	Tik moterys
SIM	-	2	-
NKŠIM	11	92	5
SKIM	-	45	3
NMIPS	-	-	30

Pav. 7. Ekspozicijos vizualiai atvaizduotos istorinės asmenybės pagal lytį (su vardais ir pavardėmis)

Analizuojant vizualiuosius SIM ekspozicijos šaltinius kaip neatsiejamą konstruojamo tautinio naratyvo dalį, galima išskirti, jog nors nepriklausomybės judėjimams skirtos vizualikos apimtis nėra didelė, tačiau tai leidžia lankytojui labai akivaizdžiai pastebėti, jog dominuoja vyriškosios lyties atstovų siluetai. Tiek vardu ir

pavarde įvardinti, tiek neįvardinti vyrai, šalia nesant nė vienai moteriai, bendrai yra matomi 5-iuose muziejaus objektuose, kai tuo tarpu vienos moterys – nė karto. Abiejų lyčių grupių atstovus kartu vienoje fotografijoje ar paveiksle galime išvysti tik tris kartus – tai leidžia daryti prielaidą, jog net jei ir nėra siekiama sukurti vienareikšmiškai vyrus reprezentuojančio muziejaus pasakojimo, tačiau tuo pačiu yra brėžiama skirtis tarp to, kaip aktyviai kolonijinio laikotarpio patirtis išgyveno vyrai ir kokį vaidmenį parašėse užėmė moterys. Tai leidžia formuoti išvadą, jog šio Korėjos istorinio periodo tautiniame pasakojime įtakingų personų moterų nėra ir gali būti suvokiama kaip signalas, jog moterų vaidmens reikšmingumas kolonijinio laikotarpio istorijoje SIM yra smarkiai neįvertinamas.

Nagrinėjant NKŠIM aptariamosios ekspozicijos dalies vizualiuosius objektus, galime pastebėti, jog nors šiame muziejuje, vyrų ir moterų reprezentavimas dar kartą akivaizdžiai pasiskirsto vyrų naudai, tačiau lyginant su SIM ir SKIM, moterų veidams ekspozicijoje erdvės yra suteikia šiek tiek daugiau. Anonimiškų asmenų grupėse pagal lytį atvaizdavimas išlieka vyrų naudai, santykiyje 7:3, o mišrios lyties fotografijas galime išvysti 4 kartus. Analizuojant konkrečių aktyvistų įvardijimo skaičių NKŠIM aptariamoje ekspozicijoje, atskirai atvaizduojamų vyrų skaičius identiškai kaip ir šiame muziejuje surinktuose tekstiniuose duomenyse ženklai išauga, santykiyje 92:5. Tad, galime pakartoti išvadą, jog nors ir pagal vizualią NKŠIM medžiagą moterų svarba rezistencinėje kovoje už korėjiečių laisvę nėra visiškai nutylima, tačiau neabejotinai nepakankamai tolygiai reprezentuojama, santykiyje su žymiai plačiau areną užimančių vyrų portretais.

SKIM ekspozicijoje surinkti duomenys atskleidžia tai, jog kaip ir tekstiniuose šiame muziejuje surinktuose duomenyse, taip ir vizualiniuose, dominuoja konkrečių istorijos tekmėje gyvenusių korėjiečių individų pristatymas, palyginus su fotografijomis, paveikslais, kuriuose matomos asmenybės nėra identifikuojamos vardu ir pavarde. Vertinant vyrų ir moterų santykinę reprezentaciją ekspozicijose matomose vizualijose, akivaizdžiai išsiskiria beveik besąlygiškas vyriškųjų portretų dominavimas – 45vnt., moterims skiriant vos vieną fotografiją ir vieną paveikslą, kuriuose netgi yra atvaizduojama ta pati moteris. Taigi matome, jog SKIM muziejaus konstruojamas tautos ir tautiškumo naratyvas yra itin neįautrus lyties aspektui, fokusą nukreipiant į vyrų pasiaukojančią kovą, „švelniajai“ lyčiai randant itin mažai vietos šaltose muziejaus patalpose.

Pav 8. Seodaemun kalėjimo administracinio pastato rūšys. Vienas iš kalinių kankinimo būdų.

Asm. nuotr.

Apdorojus NKIPS surinktus vizualiųjų objektų duomenis, išryškėja beveik identiški, kaip ir šio muziejaus tekstinių šaltinių analizės, rezultatai nurodantys į tai, jog šioje institucijoje yra koncentruotai reprezentuojamos beveik vien tik Korėjos rezistencinių veiklų aktyvistės moterys. Galime matyti, jog ypatingai stambiu planu yra susifokusuojama į kiekvienos ekspozicijoje išskirtos moters individualų poveikslą, vardu ir pavarde įvardintas moteris atvaizduojant žymiai daugiau kartų nei anonimiškoje moterų fotografijoje ar paveiksle, santykiu 30:1. Tuo tarpu NKIPS muziejuje vyrų veidus galima išvysti vos vienoje nuotraukoje, be to, tik kartu su moteriškos lyties atstove, taip itin tikslingai vyriškos lyties korėjiečius patriotus šios institucijos tautiniame pasakojime pastatant į kone nematomą poziciją.

Taigi, kalbant apie analizuojamuose muziejuose pateiktus vizualinius šaltinius, galime daryti išvadą, jog taip pat kaip ir tekstiniuose aprašymuose, taip ir vizualiniuose objektuose, visuose muziejuose yra linkstama gausiau atvaizduoti konkrečias istorines personalijas nei abstrakčias tautinio naratyvo dalyvių grupes, tačiau skirtingai nei informaciniuose stenduose ir etiketėse, yra nevengiama išskirti vardu ir pavarde neidentifikuotų vyriškos lyties grupių. Kaip matome SIM, NKŠIM, SKIM ekspozicijose vėlgi vienareikšmiškai vyrauja vyrų reprezentacija, tokiu būdu muziejaus lankytojoms moterims kelis kartus sumažinant galimybę tapatintis su nepriklausomybės kovų herojėmis

moterimis, marginalizuojant jų indėlį tautos rezistenciniuose veiksmuose, tuo tarpu vyrus judėjimų dalyvius pozicijuojant kaip centrinės tautos kovų figūras. Vieninteliame NKIPS galime išvysti istorinius faktus atitinkančią moterų reprezentaciją, kuriame dėl hegemoniškos vyrų pozicijuose kituose muziejuose nėra vietos skiriama pastarųjų įnašui paminėti.

5.3. Tautiniame muziejų naratyve formuojami moterų ir vyrų vaidmenys bei jų funkcijos

McClintock (1997, 409) teigia, jog analizuojant tai, kaip konstruojama tauta ir tautiškumas, yra svarbu atkreipti dėmesį į lyties aspektą, kadangi nepaisant populiarios tautinės vienybės idėjos, lyčių skirtumai yra institucionalizuojami. Porter (1996, 110) pastebi, jog lyties aspekto apspręstuose muziejų diskursuose dažnai yra pateikiamos stereotipizuojamos ir idealizuojamos vyrų/vyriškumo ir moterų/moteriškumo dvipolės charakteristikos, tokios kaip progresyvaus/statiško, kūrėjo/vartotojo perskyros. Šiame poskyryje siekiant išsiaiškinti muziejuose konstruojamas tautos naratyvų dalyvių charakteristikas pagal lytį, bus stengiamasi tai atskleisti per skirtingoms lytims ekspozicijų informaciniuose tekstuose ir vizualiuose objektuose priskiriamas veiklas. Nors trijuose iš keturių muziejų dominuoja pasakojimai apie vyriškosios lyties atstovų įsitraukimą į nepriklausomybės kovas, tačiau su tikslu reprezentuoti moterų įsitraukimą į Korėjos istoriją išsikėlusio muziejaus pagalba galime išvysti ir įtraukesnį moters portretą.

Pradedant nuo **Seulo istorijos muziejaus** ir atsižvelgiant į tai, jog su nepriklausomybės judėjimais supažindinančioje šio muziejaus salėje atskirai vaizduojamų vyrų ir moterų santykis dramatiškai skiriasi, dėl šios priežasties yra nulemiamas kur kas platesnis išryškėjančių vyriškųjų rolių nei moteriškų spektras. Jei kalbame apie **moterims** tautiniame naratyve primetamą vaidmenį, šiame muziejuje jos yra pateikiamos kaip nepriklausomybės kovų dalyvės, dalyvaujančios tautos laisvės reikalaujančiose demonstracijose, tačiau jų užimamas vaidmuo nėra esminis nei kūrybinėje, nei organizacinėje, nei vykdomojoje plotmėje – kiekybiškai mažiau pastebimi moterų siluetai **apsiriboja šmėžavimu protestuojančiųjų** prieš okupacinį režimą **minioje**, tokiu būdu

moterį pozicionuojant kaip ganėtinai **pasyvią** ir į masę įsiliejančią laisvės judėjimų dalyvę. Tuo tarpu **vyrui** atitenka aktyviojo subjekto vaidmuo, piešiant įvairiafunkcinį rezistencinės veiklos dalyvio portretą, kuriam nutapyti yra naudojami esecialistiškai vyriškai lyčiai priskiriami atspalviai. Pirma, vyrai yra vaizduojami kaip aktyvūs nepriklausomybės siekio iniciatoriai, pasižymintys **lyderyste ir organizuotumu** – sukurpintys Nepriklausomybės deklaracijos tekstą bei slapta atgabenantys jį ir įgarsinantys Seule susirinkusiai miniai. 2023m. balandžio 1-ą SIM vykusios ekskursijos metu, gidė taip pat išskyrė Nepriklausomybės deklaraciją iš Japonijos atgabenusius studentus, pabrėždama jų jauną amžių. Jos akcentas į tai, jog prie Nepriklausomybės paskelbimo siekio prisidėjo studentai, mokęsi okupanto šalyje, galimai nurodo į tai, jog korėjietei gidei svarbu pabrėžti užsieniečiams ekskursijos lankytojams, jog net ir išsilavinimo agresoriaus valstybėje siekę korėjiečiai išliko tautiškai sąmoningi ir aiškiai žinojo, kurie esame „mes“ – laisvės siekiantys korėjiečiai, o kurie yra „jie“ – nepriklausomybę varžantys japonai. Tęsiant toliau, kaikurios vyrų asmenybės SIM konstruojamame tautiniame pasakojime alsuoja **drąsa ir agresija** – vieni parodoje yra matomi su ginklais rankose ginant šalį nuo okupantų, kiti – diversantinių misijų vykdytojai, veikiantys pogrindyje, trečių portretuose atsispindi vyrų siekis ir pakelti tautos kultūrinę dvasią, ir išsaugoti gimtąją korėjiečių kalbą, taip pabrėžiant jų **intelektualias savybes**. Matome, jog apie nepriklausomybės kovas kalbančioje SIM ilgalaikės ekspozicijos 3-joje zonoje vyrai yra pateikiami kaip centrinės konstruojamo tautinio naratyvo figūros, pasižyminčios progresyvumą atspindinčiomis charakteristikomis, kai tuo tarpu moterų įsitraukimas į tautinio projekto kūrimo procesą yra beveik ignoruojamas.

Nors nepriklausomybės kovų už korėjiečių tautos laisvę turiniui aptariamojoje **Nacionaliniame Korėjos šiuolaikinės istorijos muziejaus** ekspozicijoje erdvės yra skiriama panašiai kaip ir SIM, tačiau dėl šiame muziejuje pateikiamo didesnio vizualiosios medžiagos kiekio bei kartu dėl svaresnės moterų reprezentacijos galima išskirti įvairiapusiškesnes moters roles bei įvardinti keletą naujų vyrams priskiriamų vaidmenų. Kalbant apie **moterų** kaip rezistencinio judėjimo dalyvių roles NKŠIM konstruojamame tautiniame pasakojime, yra išskiriamas nors ir kiekybiškai negausus, bet įvairialypis moterų įsitraukimas į už nepriklausomybę kovojančias veiklas. Pirma, moterų ekspozicijoje vizualiai yra matomos kaip su **intelektualia veikla** susijusių anti-japoniškų

grupių narės, pavyzdžiui, Gvangdžu miesto studentų judėjimo (1929m.) ar Korėjiečių kalbos organizacijos atstovės.

Pav.9. Nacionalinis Korėjos šiuolaikinės istorijos muziejus, 1 zona. Gvangdžu miesto studentų judėjimo dalyvių vyrų ir moterų portretai. Asm. nuotr.

Antra, moterys šalia vyrų taip pat yra išskiriamos kaip užjūrio pro-korėjietiškų judėjimų **lyderės**, aplink save telkusios korėjiečių bendruomenės ir veikusios jų ir Korėjos išsivadavimo labui. Moterų lyties atstovių pozicionavimas tokioje rolėje leidžia joms priskirti esecialistiškai su vyrais asocijuojamus lyderystės, intelekto panaudojimo atributus ir matyti moterų-vyrų horizontalias charakteristikas, nenustumiant užjūrio judėjimų aktyvisčių indėlio į paraštes. Dar vienas svarbus NKŠIM pastebimas moterų veiklos elementas – tai moterų **organizavimasis** į išskirtinai moteriškas patriotiškas asociacijas ir jų suvažiavimus. Tai skatina daryti prielaidą, jog šiame muziejuje yra nevengiama moterų vaizduoti kaip viešojoje erdvėje matomų ir aktyvių Korėjos kolonijinio laikotarpio istorinio siužeto dalyvių, nors pagal lyg šiolei ganėtinai konservatyvios, konfucianistinės korėjiečių visuomenės standartus moters pozicija neretai yra matoma kaip antraeilė. Jei toliau kalbėtume apie NKŠIM išskiriamas vyrų roles, pastebėtume, jog korėjiečiai **vyrų** vietą suranda ne tik tokiose pro-korėjietiškų aktyvizmu užsiimančiose grupėse kaip minėtosios studentų, korėjiečių kalbos, **užjūrio aktyvistų** organizacijos, tačiau tipiškai yra nevengiami vaizduoti ir kaip **ginkluoto pasipriešinimo**, ir politinę jėgą turinčių bendrijų nariai. Taip pat kaip ir SIM, taip ir šiame muziejuje vyrai fotografijose yra vaizduojami

tiesiogiai su ginklais rankose – nurodant jų pajėgumą ginti savo tautą fizine jėga, tiek dėvintys kostiumus ir dalyvaujantys Laikinosios vyriausybės suvažiavimuose – akcentuojant jų veiksmų **politinę svarbą** ir tautos išsilaisvinimo strategijos našą. Galiausiai, neabejotinai reikšminga atkreipti dėmesį ir į tai, jog kitaip nei kituose muziejuose, NKŠIM yra išskiriami ir tie korėjiečiai vyrai, kurie **kolaboravo su okupacine japonų valdžia**. Tokiu būdu lankytojams yra suformuluojama žinia, jog tautos priešais tapę korėjiečiai yra išskirtinai vyriškos lyties – jiems yra primetamos ne tik ryžtą, drąsą ir atsidavimą spinduliuojančios ypatybės, bet prilipdomos pasidavėliško bei silpnumo etiketės.

Nepaisant to, jog **Seodaemun kalėjimo** istorijos menė yra plotu didžiausias ir eksponatų gausumu turtingiausias šiame darbe tyrinėjamas muziejus, tačiau jame surinkti duomenys visgi leidžia plačiau išskirti tik vyrams tautiniame naratyve priskiriamus vaidmenis, moteris nustumiant į paribius. Pagrindinėje parodos salėje, išdėstytoje per du buvusio kalėjimo administracinio pastato aukštus, **moterims** vieta yra atrandama tik didžiosiose Kovo 1-osios ir Birželio 10-osios demonstracijose, vaizduojant jas kaip **vienas iš protestų aktyvistų**, menkai jų atvaizdavimu išsiskiriančiomis tarp vyrišką lytį reprezentuojančių muziejaus eksponatų. Be vyriškoje masėje beveik pranykstančių moterų kaip protestuojų vaidmens, kitą šiai lyčiai priklijuojamą – **motinos aukos** – rolę galime išvysti specialiai buvusioms įkalintoms nepriklausomybės judėjimo dalyvėms moterims skirtoje vienoje kalėjimo kameroje. Jos informaciniame stende moterys yra išskiriamos kaip japonų saugumo tarnybų aukos, buvusios įkalintos dar nėščios ir privalėjusios gimdyti bei rūpintis kūdikiais antisanitarinėse kalėjimo sąlygose. Galime daryti prielaidą, jog šis įkalintos motinos vaizdinys lankytojams gali sukelti mintis, jog moteriai, kaip reprodukciniomis savybės pasižyminčios lyties atstovei, nederėtų įsitraukti į aktyvius rezistencinius veiksmus, tokiu būdu keliant grėsmę tautos kolektyvo tęstinumo išlaikymui. Apie pasinaudojimą moters kūnu ir reprodukciniomis savybėmis rašo ir Sofos (1996), teigianti, jog prievarta prieš moters kūną kartais yra legitimizuojama tautiniais mitais, ja siekiant pažeminti tautą, kurią simbolizuoja moteris, per susidorojimą su silpnesniu.

Pav 10. Seodaemun kalėjimo moterų kamera. Nėščia įkalinta moteris. Asm. nuotr.

Tuo tarpu jei kalbėsime apie **vyrams SKIM** priskiriamą aukos, kaip įkalintojo dėl įsitraukimo į anti-japonišką veiklą, rolę, tuomet galime pastebėti, jog vyriškos lyties uždarymas į nelaisvę yra veikiau asocijuojamas su **didvyriškumu**. Kadangi aptariamojoje ekspozicijoje įkalintųjų fotografijas lydi informacinėse lentelėse pateikiami tokie apibūdinimai, kaip „kankinti“, „persekiojami“, „nuteisti mirties bausme“ – todėl nepriklausomybės judėjimo dalyvio vyro portretas tampa neatsiejamas nuo herojiškos ir savotišką žavėsį keliančios jo charakteristikos. Atsižvelgiant į šio muziejaus specifiką, rezistencinėmis veiklomis užsiėmę ir buvę įkalinti korėjiečiai vyrai yra pozicionuojami ir kaip vienos, pasitikėjimu ir pasiaukojimu vardan kito grįstos, **brolijos nariai**. Tai yra iliustruojama per pagrindiniame SKIM pastato rūsyje eksponuojamas imitacines scenas, vaizduojančias įvairius japonų vykdytus įkalintųjų kankinimo metodus, pavydžiui, pakabinimą žemyn galva ir prievartinį vandens girdymą. Šiame muziejuje 2023m. balandžio 7d. vykusios ekskursijos metu, gidė išskyrė korėjiečius tardžiusių japonų žiaurumą, akcentuodama, jog japonams teko naudoti sunkiai įsivaizduojamus kankinimo metodus tam, kad įkalintas korėjietis išduotų savo brolius-bendražygius. Gidė retoriškai klausė, ar ekskursijos dalyviai galėtų išlaikyti skausmą ir skatino išbandyti galimas kankinimų priemonių muziejaus atkurtas imitacijas, tokias kaip aštriais smaigaliais viduje apjuostą medinę dėžę, į kurią būdavo patalpinamas kalinys ir purtomas joje, ar klaustrofobišką stovėjimo bausmės spintą.

Pav 11. Seodaemun kalėjimo administracinio pastato rūšys. Korėjiečių vaikų ekskursijos dalyviai išbando kankinimo spintą. Asm. nuotr.

Be šių, ypatingai su aukos vaidmeniu, susijusių vyrams priskiriamų rolių Seodaemun kalėjimo menėje yra kalbama ir kitas, SIM ir NKŠIM išskirtas, nepriklausomybės judėjimuose veikusių vyrų funkcijas, tokias kaip Laikinosios vyriausybės politinis organizavimasis siekiant atkurti šalies nepriklausomybę arba telkimasis į ginkluotąsias pajėgas ir sabotažinių misijų vykdymas. Galime daryti išvadą, jog SKIM konstruojamo tautinio pasakojimo dalyviai **vyrai** yra atvaizduojami kaip centrinės rezistencinio judėjimo figūros, kurių labiausiai akcentuojamos savybės yra **atsidavimas tautos labui, broliškumas, herojiškumas**, o tuo tarpu moterims yra priskiriamas „vienų iš daugelio“ protestuotojų ir netinkamoje vietoje atsidurusiųjų motinų vaidmuo.

Nors **Nacionalinėje moterų istorijos parodų salėje** korėjiečių nepriklausomybės judėjimams yra skiriama tik maždaug $\frac{1}{4}$ -oji visų vieno aukšto salėje esančių eksponatų, tačiau dėl šio muziejaus labai aiškios misijos – siekio skleisti žinią apie korėjiečių moterų indėlį šalies istorijoje – yra aiškiai formuluojama žinia apie moterų neabejotinai aktyvų vaidmenį tautos statybos procese. Kalbant apie vyrus, kadangi aptariamojoje NMIPS ekspozicijos dalyje jų reprezentacija yra skurdi ir matoma vos pora šios lyties atvaizdų, tad ir vyrams priskiriamas roles galime išskirti tik šias – karys bei moters tėvas arba sutuoktinis aktyvistas. Kalbant apie **moteris**, šios savybės yra akcentuojamos ir muziejuje moterų portretams paišomoje charakteristikoje, neleidžiančioje suabejoti moterų įvairiapusiu

įsitraukimų į tautinį judėjimą. Pirmiausia, galima išskirti, jog NMIPS ekspozicijoje moterys yra vaizduojamos **organizatorių** rolėje – tiek steigiant pro-korėjietiškas edukavimo įstaigas, tiek telkiant moteris į Korėjos moterų patriočių asociaciją, tiek mėginant surasti lėšų kartinėms nepriklausomybės siekiantiems organizuotiems vienetams kaip Laikinoji vyriausybė. Organizatorių vaidmuo leidžia korėjietes moteris matyti kaip **sumanias, išradingas ir veiklias** tautinio judėjimo veikėjas, kurioms praverčia ir įprastai dažniau moterims priskiriamas **socialumo bruožas**. Antra, šiame muziejuje yra pabrėžiamas ir korėjiečių moterų atstovių lyderiškumas, joms ne tik prisijungiant prie mišrios lyties anti-japoniškų organizacijų, bet ir steigiant vien tik iš moterų sudarytas pasipriešinimo okupacinei valdžiai organizacijas bei moterų politines partijas. Trečia, NMIPS galime išvysti ir moteris kaip kovotojas – prisidėjusias prie Išsilaisvinimo armijos veiklos **su ginklu rankoje**, Laikinosios vyriausybės įsakymu vykdančias slaptas misijas ar pilotuojančias lėktuvą. Moteriškos lyties atstovių vaizdavimas esencialistiškai vyrams būdinguose vaidmenyse išsiskiria iš bendro akademinėje erdvėje analizuojamo lyties aspekto ir tautiškų naratyvų sankirtos konteksto, leisdamas sąlyginai nutrinti socialiai konstruojamus lyčių subjektams primetamus ir dažniausiai neginčijamais laikomus rėmus. Taigi, kryptingai į moterų atstovavimą ganėtinai maskuliniškoje P. Korėjos visuomenėje susitelkusi NMIPS sudaro sąlygas muziejaus lankytojoms moterims tapatintis su pozityviomis ir aktyvumą skleidžiančiomis savybėmis.

Pav.12 . Nacionalinė moterų istorijos parodų salė. 4 moterų aktyvisčių portretai, viršuje užrašas „Kartu su istorijos dalyvėmis moterimis!“ . Asm. nuotr.

Taigi, apibendrinant analizuojamąsias muziejų ekspozicijas, galime išskirti muziejuose vyraujančius moterims ir vyrams Korėjos nepriklausomybės judėjimų tautiniuose pasakojimuose primetamus vaidmenis. SIM, NKŠIM ir SKIM bei dalinai NMIPS yra pabrėžiamos vyrų kaip fizine stiprybe ir drąsa pasižyminčių ginkluoto pasipriešinimo dalyvių, politinę šalies ateities galią laikančių Laikinosios vyriausybės narių, ryžtingumu alsuojančių slaptųjų misijų vykdytojų rolės. SKIM ekspozicijoje be šių aspektų yra akcentuojamas ir vyro, kaip pasiaukojančios, bet didvyriškos aukos vaidmuo bei įsitraukimas į įvairialypes aktyvistų anti-japoniškos veiklos organizacijas. Kalbant apie šiuose muziejų tautiniuose naratyvuose formuojamus moterų portretus, derėtų išskirti, jog SIM ir SKIM ekspozicijose moterys yra reprezentuojamos pakankamai abstrakčiose rolėse, pavyzdžiui, kaip masinio Kovo 1-osios Nepriklausomybės judėjimo ar kitų protestų dalyvės. Tuo tarpu naujausiai atidaryto NKŠIM erdvėje, nėra vengiama atvaizduoti moterų ir kaip užjūrio pro-korėjietiškų judėjimų lyderių, ir išskirti jų telkiamą į Korėjiečių moterų patriotinę asociaciją bei studentų aktyvistines gruputes. Kartu su šiomis moterų charakteristikos ypatybėmis, NMIPS ekspozicijoje dar papildomai yra susifokusuojama ir į moterų patriotiškai švietėjišką ir su ginklu rankose – įsitraukimo į ginkluotas pajėgas – veiklas. Matome, jog vyrams priskiriamų aktyvių tautinių figūrų tendencijos yra atsikartojančios visuose muziejuose, taip neginčijamai konstruojant vyrų, kaip visapusiškai įsitraukusių nepriklausomybės judėjimo dalyvių, paveikslą, o tuo tarpu moterų formuojami portretai neturi vieningos krypties, tokiu būdu moters indėlį į rezistencinį judėjimą dalinai laikant kvestionuotinu.

5.4. Individualių istorinių asmenybių portretai ekspozicijose

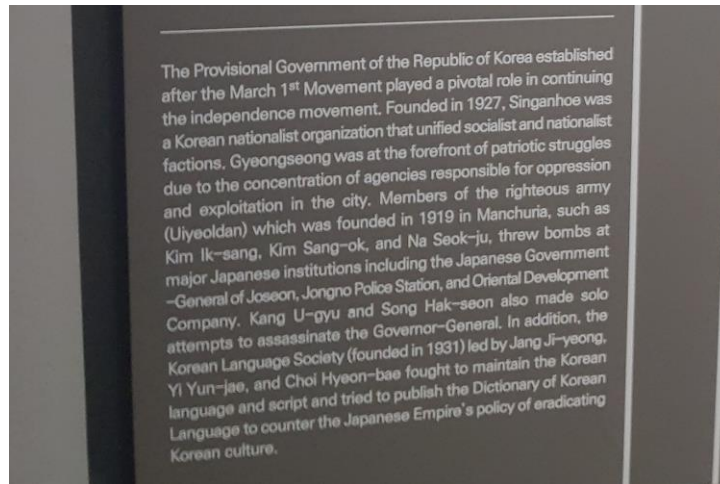
Jei viena iš neatsiejamų tautinio pasakojimo dalių yra jo dalyviai, tai šiame tyrime kaip Seulo muziejuose konstruojamo pasakojimo subjektai gali būti matomos Korėjos kolonijiniu laikotarpiu gyvavusios ir ryškiai, dažniausiai – nuopelnais, išsiskyrusios asmenybės. Parry (2021, 889) teigia, jog didelė dalis su tautiniu identitetu siejamų sąvokų yra išsiskniję XXa. pradžios idealuose ir naratyvuose, kurie yra koduojami tautinėje

kultūroje ir stiprinami per herojais paverstas figūras. Oren ir Bar-Tal (2004²¹; cit. iš Bar-Siman-Tor (2010; 106)) pateikia savo išvalgas apie tai, jog tautiniuose naratyvuose išskiriamų tautos veikėjų herojiškumas formuoja naratyvą vartojančiųjų norą tapatintis su iškiliais kuriamo pasakojimo subjektais – žavėtis jais, identifikuotis, perimant herojams būdingas vertybes – tokiu būdu kuriant šių pasakojimo vartotojų motyvaciją mobilizuotis šalies ir jos žmonių gynybai. Šiame tyrime analizuojant, kokią vietą tautiniuose Seulo muziejų pasakojimuose užima skirtingų lyčių subjektai – korėjiečiai vyrai ir korėjietės moterys – vertinga tampa išsiaiškinti ir tai, kokios istorijos tekmeje gyvavusios ir kolonijiniame Korėjos istorijos laikmetyje pagarsėjusios realios asmenybės yra iškeliamos į konstruojamo naratyvo centrą, tokiu būdu skatinant muziejų lankytojų tapatinimąsi su jomis ir gerėjimąsi jų pasiekimais.

Apie Korėjos nepriklausomybės judėjimą kalbančioje **Seulo istorijos muziejaus** kolonijinio laikotarpio ekspozicijos dalyje tarp išskiriamų istorinių personų vienareikšmiškai dominuoja vyrų lyties atstovai, įvairiais būdais prisidėję prie šalies kovos už laisvę. Pačioje ekspozicijos pradžioje keletą kartų yra išskiriami **paskutiniai XXa. pr. Džoson imperijos valdovai** - imperatorius Gojong ir jo įpėdinis Sunjong. Jų aprašymus informaciniuose stenduose lydi tokios galios praradimą įvardijančios veiksmažodžio formos kaip „panaikintas“, „negaliojantis“, „priverstas“ – galime daryti prielaidą, jog tai nurodo į valdovų bejėgiškumą, taip pat yra pabrėžiamas aukos – neveiknumo aspektas, tokiu būdu ignoruojant šalies vadovo atsakomybę dėl toliau susisklosčiusių istorinių aplinkybių. Be paskutinių Korėjos dinastijos valdovų dar yra išskiriami ir **japonų okupaciniam režimui dvejetainiai besipriešinusieji aktyvistai** – sabotažiniais kovos metodais bei pastangomis išsaugoti korėjiečių kultūrą. Pavyzdžiui, Išsilavinimo armijos nariai – Kim Ik-sang, Kim Sang-ok metė bombas į pagrindines japonų institucijas Seule, o Kang U-gyu ir Song Hak-seon kesinosi nužudyti Seulo generalinį vadovą. Tuo tarpu Korėjiečių kalbos asociacijos įsteigėjų Jang Ji-yeong, Yi Yun-jae, Choi Hyeon-bae atsakas japonų vykdomai asimiliacinei politikai pasireiškė per korėjiečių kalbos išsaugojimo pastangas, siekiant publikuoti „Korėjiečių kalbos žodyną“. Galime numanyti, jog šių istorinių asmenybių išskyrimas formuoja suvokimą, jog prie tautos projekto kūrimo

²¹ Oren, Neta, and Daniel Bar-Tal 2004. “Monopolization of Patriotism in Israeli Society.” In *Patriotism: Homeland Love* ed. by A. Ben-Amos and D. Bar-Tal. 368-398. Tel Aviv: Dyonon and Hakibbutz Hameuhad

prisidėję istoriniai veikėjai pasižymėjo tiek progresyviu kūrybingumu, tiek ir buvo drąsios, tautos laisvę virš individualių poreikių iškelusios bei šalies labai atsidavusios asmenybės, o tuo tarpu paskutiniai imperijos valdovai – neveiksnios ir susiklosčių aplinkybių aukos. Galime daryti prielaidą, jog buvę šalies valdovai nėra pateikiami kaip modernios, demokratišku keliu siekiančios eiti korėjiečių tautos dalimi, o verčiau pasenusios monarchinės sistemos neveiksni atgyvena, neatspindinti aktyvios tautos atstovų rezistencijos. Be to, atsižvelgiant į faktą, jog muziejaus ekspozicijoje nėra įvardijama nė viena moteris istorinė persona, muziejaus lankytojams vyrams, kurkas labiau nei moterims, netiesiogiai yra skiepijamos istorinėms asmenybėms būdingos drąsa, iniciatyvumu, bebaimiškumu pasižyminčios savybės.

Pav.13. Seulo istorijos muziejus, ilgalaikės parodos 3 salė. Korėjiečių rezistencinės veiklos prieš japonų okupantus aprašymas. Asm. nuotr.

Jei SIM ekspozicijoje vyrauja rezistencinę kovą ginkluotu bei kultūriniu keliu Korėjos teritorijoje vykdžiusių istorinių personalijų išskyrimas, tai **Nacionalinio šiuolaikinės Korėjos istorijos muziejaus** aptariamojoje zonoje daugiausia yra įvardijamos užjūryje veikusios asmenybės. Kalbant apie moteris, yra paminimos 3 užsienyje gyvenusios ir **pro-korėjietiška veikla užsiėmusios aktyvistės** – Nam Ja-heyon, Cha In-jae ir Kim Aleksandra. Pastaroji buvo viena iš pirmosios Korėjiečių socialistų partijos bendraįkūrėja, 1918m. sugauta japonų kariuomenės ir tais pačiais metais nuteista mirties bausme. Šios moters pavyzdys leidžia teigti, jog ne tik korėjiečiai vyrai pasižymėjo ryžtingomis ir iniciatyviomis savybėmis, bet ir kaikurios moterys, sulaukusios tokios pat

1910m. datą. Galime išskirti Kim Seong-sam, Lee Chun-geum, An Soon-seo, buvusius nuteistus mirties bausmes prikalant prie lentos dėl tyčinio japonų tiesiamų geležinkelių ardymo. Šių personų atvaizdavimas leidžia mums matyti ne tik su intelektualia, kultūrine, politine veikla susijusių korėjiečių aktyvistus paveikslus, bet ir veikiau nešvariais veiksmais pasipriešinimą vykdytųjų portretus, tokiu būdu lankytojams siunčiant žinią, jog vyriškos lyties istorinės asmenybės inicijavo ir kartu įsitraukė į daugialypę rezistenciją.

Seodaemun kalėjimo istorijos muziejuje atitinkamai pagal šios institucijos tematiką yra išskiriamos įvairiais būdais į nepriklausomybes kovas įsitraukusios ir dėlto buvusios **įkalintos istorinės asmenybės**. Pradedant nuo **moteriškos lyties aktyvistų**, SKIM yra identifikuojamos dvi personas, **dalyvavusios Kovo 1-osios ir Birželio 10-osios masiniuose judėjimuose**, atitinkamai Yoon Kwan-Sun ir Bak Ha-gyun. Yoon Kwan-Sun asmenybė yra pabrėžiama ekspozicijoje iškabintu ir aiškiai išsiskiriančiu maždaug 1m ilgio ją atvaizduojančiu plakatu, kurio sunku nepastebėti salėje dominuojant vyriškiesiems veidams. Ekskursijos SKIM metu, gidė taip pat išskyrė šią asmenybę, pabrėždama, jog šios merginos portretas yra gerai atpažįstamas korėjiečių tarpe, ypatingai dėlto, jog nors po Kovo 19-osios judėjimo 17-metė Yoon Kwan-Sun buvo japonų policijos įkalinta ir paleista, tačiau tęsdama dar aktyvesnę anti-japonišką veiklą ji vėl buvo pasodinta į kalėjimą, kuriame būdama to paties 17-os metų amžiaus mirė nuo kankinimų metu patirtų sužalojimų. Gidės atsikartojantis pabrėžimas, jog ši mergina buvo „labai jauna“ ir „dar tik vaikas“ , kuria įspūdį, jog tiek dėl lyties, tiek dėl amžiaus jos istorija yra labiau iškeliamą ne tik kaip vienareikšmiškai herojiškas ir sektinas pavyzdys, tačiau netgi labiau yra akcentuojama vyresnių korėjiečių atsakomybė, nesugebėjus sustabdyti jaunos merginos mirties – viena iš pamatinių konfucianizmo etikos nuostatų, įpareigojanti vyresnesnius rūpintis jaunesniaisiais.

Pav.15. Seodaemun kalėjimo istorijos muziejus, administracinio pastato ekspozicija. 17-metės aktyvistės Yoo Kwan-sun paveikslas. Asm. nuotr.

Jei kalbėsime apie vyriškosios lyties istorines asmenybes, išskiriamas SKIM ekspozicijoje, pastebėsime, jog daugiausia yra įvardijami dėl vienokių ar kitokių anti-japoniško aktyvizmo veiksmų įkalinti korėjiečiai. Pirma, kaip ir jau minėtuose SIM ir NŠKIM yra išskiriami **Laikinosios vyriausybės nariai**, taip ir šiama muziejuje, tik specifiskai yra vardais ir pavardėmis išryškinami 26-ios Laikinosios vyriausybės atstovai, buvę įkalinti Seodamun kalėjime. Taip pat dar yra identifikuojami ir **diversantines veiklas**, kaip, pavyzdžiui, paštą gabenančios transporto priemonės užpuolimą ir pinigų pavogimą vykdžiusieji Cheo Yang-ok, Kim Jeong-ryeon ir Lee Sun-gu. Trečia, SKIM supažindina ir su **komunistinės pakraipos rezistencinių grupuočių** 18-ka atstovų, kurie diversantrinę veiklą vykdė atakuodami Japonijos konsulatą, pro-japoniškai nusiteikusius korėjiečius, niokodami japonų statomą infrastruktūrą ir už tai buvę nubausti. Matome, jog šio muziejaus formuojomamo pasakojimo dalyviai yra tie, kurie betkokia savo veikla – ar persekiojant okupaciniam režimui tarnaujančius korėjiečius, ar įsijungiant į masinius protestus, ar vykdant politinę veiklą – priešinosi režimui ir už tai sulaukė bausmės. SKIM ekspozicijos tautinio naratyvo herojus – tai sumani, drąsi asmenybė, kuri dėl atsidavimo tautai paaukojo savo laisvę ir, kartais, gyvybę.

Nors **Nacionalinės moterų istorijos parodų salės** dalyje, kalbančioje apie nepriklausomybės judėjimo dalyves, yra siekiama supažindinti su dviženkliais reikšmingą įnašą Korėjos kolonijinėje istorijoje palikusių moterų skaičiumi, tačiau šioje dalyje atsitiktiniu būdu bus išskiriamos tik kelios asmenybės. Pirma, ekspozicijoje yra atvaizduojama moteris, **Išsivadavimo armijos narė** – Shin Jung-sook, apie kurią kalbantis priedas apibūdina ją kaip „anti-japonišką patriotinę nepriklausomybės siekiančią kovotoją“. Tai, jog nuotraukoje galime matyti šią moterį apsirengusią kario uniforma ir įsiliejančią į kitų karių būrį, leidžia muziejui skleisti žinutę lankytojams, jog moteriškos lyties atstovė taip pat gali būti ginkluoto pasipriešinimo dalimi, tokiu būdu naikinant socialiai nusistovėjusias nuostatas apie kario kaip iššimtinai vyro profesiją ir formuojant muziejaus auditorijos suvokimą apie egzistuojantį pasirinkimą moterį būti tautinės bendruomenės dalimi, kuri taip pat gali ginti ginklu.

Pav.16. Nacionalinė moterų istorijos parodų salė. Išsilaisvinimo armijos narės Shin Jung-sook nuotraukos. Asm. nuotr.

Kita asmenybė, kurią galime išvysti NMIPS, yra Im Young-shin, kuri daugiapusiškai įsitraukė į korėjiečių rezistencinį judėjimą, daugiausia, imdamasi **lyderės vaidmens įvairiose iniciatyvose**. Ši istorinė persona buvo įsitraukusi į Laikinosios vyriausybės veiklą per komunikacinę prižę, taip pat keletą metų mokytojavo mergaičių mokyklose, po studijų laikotarpio, praleisto JAV, grįžusi įkūrė Korėjos moterų partiją ir galiausiai jau nepriklausomoje P. Korėjos valstybėje tapo pirmąja ir vienintele to meto

ministre moterimi. Dar viena muziejuje identifikuojama moterimis – Cha Kyung-shin – buvo **pro-korėjietišku moterišku organizacijų lyderė**, taip pat tiek užsienyje, tiek Korėjoje rinko lėšas Išsivadavimo armijos reikmėms bei veikė kaip Laikinosios vyriausybės slapta agentė. Tokie muziejuje pateikiami spalvingi ir net politiniu svarumu pasižymintys moterų potretai skatina paminti įsitikinimus, jog moters rolė tautiniame naratyve gali apsiriboti tik namų erdvėje matomos motinos/žmonos ar tik masiniuose tautiniuose protestuose šmėžuojančios moters silueto atvaizdavimu. Lyties kaip socialinio konstrukto apibrėžimas pirmtakė J. Lorber (2001, 115-116) pabrėžia, jog pagal lytį stratifikuojamoje visuomenėje įprastai vyrams ir moterims užsiimant panašia ar net ta pačia veikla, labiau įvertinami yra vyrų atlikti darbai. Matome, jog šią teoretikės mintis puikiai atsispindi kituose trijuose muziejuose, vyraujant vyriškosioms personoms, o šiame muziejuje, skirtame moterims, atvirkščiai – NMIPS ekspozicijoje pateikti moterų personalijų pavyzdžiai leidžia matyti korėjietes moteris kaip drąsias, intelektualias, fiziškai ištvermingas ir politinius sprendimus gebančias priimti tautos herojes.

Apibendrinant analizuojamuose muziejuose išskiriamas istorines asmenybes, galime pastebėti, jog beveik vienareikšmiškai yra parodose pateikiamos teigiamai vertinamos ir nepriklausomybės judėjimuose savo įnašą palikusios kolonijinio Korėjos periodu gyvenusios personas. NŠKIM ir SKIM taip pat yra įvardijami Laikinosios vyriausybės nariai, NŠKIM akcentuojamos užjūryje veikusios pro-korėjietiškos asmenybės, o SKIM – įvairiais būdais prie rezistencijos prisidėję aktyvistai, kurie dėl savo anti-japoniškų veiksmų buvo įkalinti. NMIPS, pasakojančioje moterų istorijas, yra išskiriamos į politinę, rezistencijos organizavimo, karinę veiklą įsitraukusios kolonijiniu laikotarpiu pasižymėjusios moterys. Tai leidžia teigti, jog NMIPS ekspozicijoje trinant visuotinai priimtas išimtinai tik vyrišką herojiškumą ir lyderystę nustatančias ribas bei atvaizduojant įvairiapusį moters įsitraukimą į visuomenės veiklas, šiame muziejuje yra dekonstruojamas tradicinis moters paveikslas. Apibendrintai, visose ekspozicijose muziejų lankytojams korėjiečiams pasidžiavimas savo tautos atstovais ir noras tapatintis su jais yra keliamas per susifokusavimą į tautinio pasakojimo dalyvų atsidavimą, drąsą ir besąlygišką patriotiškumą.

IŠVADOS

Mokslininkų tyrimai atskleidžia, jog tautinis identitetas yra socialinis konstruktas. Šiame „įsivaizduojamos bendruomenės“ (Anderson 2010) konstrukte lytims yra priskiriami tam tikri vaidmenys bei pasiekimai. Per dominuojančios ir galia pasižyminčios visuomenės dalies paveiktas viešąsias institucijas, tokias kaip istorijos muziejai, yra konstruojama ir palaikoma tam tikros grupės kultūrinė atmintis bei įtvirtinamas tautinis identitetas, kuris suponuoja į tos grupės narių unikalumą, bendrumą ir tuo pačiu brėžia aiškią skirtį tarp tuo pačiu identitetu nesidalinančių „kitų“, taip galimai sukuriant verčiau priešiškas nuostatas jų atžvilgiu ir hiperbolizuojant kitoniškumą.

Atlikus Seulo metropoliteno muziejų ekspozicijų, kalbančių apie korėjiečių tautos nepriklausomybės judėjimus japonų okupacijos metu, analizę, atsiskleidė temos, kurios yra pastatomos į korėjiečių tautinio pasakojimo centrą: politinis mobilizavimasis nepriklausomybės atgaivinimo tikslui pasiekti, kuris yra iliustruojamas per Kovo 1-osios Nepriklausomybės judėjimo metu įgarsintą Nepriklausomybės deklaraciją bei užjūrio Laikinosios vyriausybės veiklą; ginkluotas pasipriešinimas, vykdomas Išsilaisvinimo armijos arba diversantinių grupuočių; būrimasis į įvairialypes rezistencines bendrijas. Tokiu būdu ekspozicijose išskiriant tautos vienybę iliustruojančius kolonijinio periodo procesus yra sužadinas „mūsų“ nacionalizmo jausmas, kuris kyla iš pykčio, nukreipto prieš „juos“ – japonų okupantus – ir atsirandančio pažeidus tautinio ir politinio vieneto tapatumo principą (Gellner 1996).

Seulo istorijos (SIM), Nacionalinio šiuolaikinės Korėjos istorijos muziejaus (NŠKIM) bei Seodaemun kalėjimo istorijos menės (SKIM) ekspozicijų analizė atskleidė, jog kiekybiškai nuotraukose ir tekstuose dominuoja vyrai, o moterys didžiąja dalimi yra marginalizuojamos, tokiu būdu korėjiečiams muziejų lankytojams vyrams suteikiant kur kas platesnes galimybes identifikuotis su herojiškais tautinio naratyvo personomis.

Šiuose muziejuose vyrai yra vaizduojami kaip bebaimiai kariai ir slaptų misijų vykdytojai, politinę atsakomybę už tautos ateitį nešantys užjūryje veikiantys lyderiai bei aktyvūs ir kitus aplink save telkiantys įvairių – kultūrinių, religinių ir t.t. – anti-japoniškų organizacijų vadai ir nariai. SKIM taip pat yra išskirtinai pabrėžiamas vyrų herojiškumas

per pasiaukojimą tautos labui, o NŠKIM – žiniōs apie korėjiečių priespaudą užsienio auditorijai skleidimas bei užjūrio korėjiečių mobilizavimas bendriems veiksams. Kalbant apie moteriškąją lytį, jei SIM ir SKIM ekspozicijose moterų portretai yra nustumiami į paraštes, daugiausia atvaizduojant tik masiniuose protestuose šmėžuojančius jų siluetus, tai NŠKIM nors ir kiekybiškai skurdžiai, tačiau vis dėlto yra išskiriamos moterys, kurios aktyviai tiek organizavo, tiek įsitraukė į studentiškas anti-japoniškas grupes bei užjūrio pro-korėjietiškus judėjimus.

Tyrimo įvairiapusiškumui ypatingai didelę svarbą suteikia Nacionalinė moterų istorijos parodų salė (NMIPS), kuri tikslingai skleisdama žinią apie moterų indėlį Korėjos istorijoje atskleidžia kituose trijuose muziejuose nutylėtą moterų daugialypį ir svarų įsitraukimą į rezistencines kovas – šiame muziejuje moteris galime išvysti ir kaip ginklą rankose laikančias fiziškai stiprias ir drąsias kares, diversantes, ir politinę iniciatyvą į savo rankas imančias lyderes – tiek kolonijinėje Korėjoje įkuriant Moterų patriočių partiją, tiek užjūryje užsiimant patriotišku aktyvizmu ir bendradarbiaujant su Laikinąja vyriausybe bei kaip patriotinio švietimo sklaida besirūpinančias išsilavinusias asmenybes.

Šis tyrimas atskleidė, jog P. Korėjos sostinės Seulo širdyje lokalizuotuose muziejuose²² įtvirtinamas korėjiečių tautos naratyvas, kuriuo nors ir yra siekiama pabrėžti šios tautos narių vienybę prieš agresyvią kolonijinę valdžią – „kitą“, tačiau veikiau yra prisidedama prie pastaraisiais metais suaktyvėjusios korėjiečių vyrų ir moterų priešpriešos²³, atsirandančios moterims garsiai reflektuojant nelygiaverčius galios santykius. Vis dėlto, nepaisant to, jog 2001m. įkurtos Moterų ir šeimos ministerijos iniciatyva buvo įsteigta ir finansuojama NMIPS gali būti pateikiamas kaip pozityvus, moteris įgalinantis politinės iniciatyvos pavyzdys, tačiau 2022m. rinkimus laimėjusios dešiniųjų jėgų partijos atėjimas į valdžią su anti-feministine kampanija²⁴ ir tikslu panaikinti Moterų ir šeimos ministeriją gali būti matomas kaip grėsmė ir šios partijos rinkėjų (jaunų vyrų) tendencingas noras išlaikyti konfucianizmo apspręstus korėjiečių visuomenės patriarchalinius rėmus ir moteris varžančius konstruktus.

²² Nacionalinė moterų istorijos parodų salė yra vienintelis ne Seule, o į jo metropolinę zoną perkeltas tyrime analizuojamas muziejus

²³ Capelos, Nield ir Salmela (2023)

²⁴ Kim, Hannah J, and Chungjae Lee (2022)

Norint praplėsti ir pagilinti šio tyrimo įžvalgas, būtų kryptinga atlikti etnografinius interviu su korėjiečiais muziejaus lankytojais ir išsiaiškinti, kaip šiose ekspozicijose konstruojamas naratyvas paveikia korėjiečių savo vaidmens suvokimą P. Korėjos tautinėje bendruomenėje.

BIBLIOGRAFIJA

Akinci, Idil 2020. "Culture in the 'politics of identity': conceptions of national identity and citizenship among second-generation non-Gulf Arab migrants in Dubai". *Journal of ethnic and migration studies*, vol. 46(11): 2309-2325. Prieiga: <https://doi.org/10.1080/1369183X.2019.1583095> [žiūrēta 2023 05 16]

Anderson, Benedict 2010. "The Nation and The Origins of National Consciousness". In *The Ethnicity Reader: Nationalism, Multiculturalism and Migration 2nd Edition* edited by Montserrat Guibernau and John Rex, 56-64. Cambridge: Polity

Assmann, Aleida 2006. "Memory individual and collective". In *The Oxford Handbook of Contextual Political Analysis* edited by Robert Goodin and Charles Tilly, 210-227. Oxford: Oxford University Press

Assmann, Jan 1995. "Collective Memory and Cultural Identity". *New German Critique*, No. 65: 125-133. Prieiga: Jstor [žiūrēta 2023 03 19]

Assmann, Jan 2008. "Communicative and Cultural Memory". In *Cultural Memory Studies. An International and Interdisciplinary Handbook* edited by Astrid Erll and Ansgar Nunning, 109-118. Berlin: Walter de Gruyter. Prieiga: archiv.ub.uni-heidelberg [žiūrēta 2023 03 19]

Bar-Siman-Tov, Yaavoc 2010. *Barriers to Peace in the Israeli-Palestinian Conflict*. Jerusalem: The Jerusalem Institute for Israel Studies

Bodenstein, Felicity, and Dominique Poulot et al. 2012. *Great Narratives of the Past Traditions and Revisions in National Museums*. Sweden: Linköping University Electronic Press

Buzo, Adrian 2002. *The Making of Modern Korea*. London: Routledge

Capelos, Tereza, and Ellen Nield et al. 2023. "Narratives of Success and Failure in Ressentiment: Assuming Victimhood and Transmuting Frustration among Young Korean Men". *Social Sciences*, 12(5): 259. Prieiga: [mdpi https://doi.org/10.3390/socsci12050259](https://doi.org/10.3390/socsci12050259) [žiūrēta 2023 05 12]

Choi, Chungmoo, and Elaine H. Kim 1998. *Dangerous Women: Gender and Korean Nationalism*. London: Routledge

Choi, Hyaeweol 2013. *New Women in Colonial Korea: A Sourcebook*. New York: Routledge

Cleuziou, Juliette, and Lucia Dierenberger 2016. "Gender and nation in post-Soviet Central Asia: from national narratives to women's practices. *The Journal of Nationalism and Ethnicity*, Vol.44(2): 195-206. Prieiga: <https://doi.org/10.1080/00905992.2015.1082997>
[žiūrėta 2023 05 02]

Davison, Patricia 2004. "Museums and the Reshaping Memory". In *Heritage, Museums and Galleries— An Introductory Reader* edited by Gerard Corsane., 184-195. London: Routledge

Em, Henry H. 1999. "Minjok as a Modern and Democratic Construct: Sin Chaeho's Historiography". In *Colonial Modernity in Korea* edited by Gi-Wook Shin and Michael Robinson, 336-361. London: Harvard University Press

Gellner, Ernest. *Tautos ir nacionalizmas*. Vilnius: prada

Gillis, John R. 1994. *The Politics of National Identity*. Princeton: Princeton University Press

Ha, Young-chool 2013. "Colonial Rule and Social Change in Korea: The Paradox of Colonial Control". In *Colonial Rule and Social Change in Korea 1910-1945* edited by Hong Yung Lee, Young-Chool Ha and Clark W. Sorensen, 39-76. Seattle: University of Washington Press

Handler, Richard 1994. "Is "Identity" a Useful Cross-cultural Concept?". In *The Politics of National Identity* edited by John R. Gillis, 27-41. Princeton: Princeton University Press

Hogan, Jackie 2009. *Gender, Race and National Identity: Nations of Flesh and Blood*. London: Routledge

Iveson, Mandie 2017. “Gendered dimensions of Catalan nationalism and identity construction on Twitter”. *Discourse & Communication*, vol. 11(1):51-68. Prieiga: <https://doi.org/10.1177/1750481316683293> [žiūrėta 2023 05 06]

Jurkevičiūtė, Steigvė 2019. *Korėjiečių tautinio identiteto sąsajos su kolonijinio laikotarpio kolektyvine atmintimi*. Master’s thesis, Vilnius University

Kei, Koga 2016. “The Yasukuni question: histories, logics, and Japan–South Korea relations”. *The Pacific Review*, Vol. 29:3: 331-359. Prieiga: <https://doi.org/10.1080/09512748.2015.1022583> [žiūrėta 2023 04 26]

Kim, Moo-yoon 2000. “National Memory and Identity of the Working Class in Korea (1910-1950)”. *International Journal of Korean History*, Vol.1: 63-90. Prieiga: IJKH [žiūrėta 2023 04 23]

Kim, Dong-no 2013. “National Identity and Class Interest in the Peasant Movements of the Colonial Period”. In *Colonial Rule and Social Change in Korea 1910-1945* edited by Hong Yung Lee, Yong-Chool Ha and Clark W. Sorensen, 140-172. Seattle: University of Washington Press

Kim, Jinsook 2017. “#iamafeminist as the “mother tag”: feminist identification and activism against misogyny on Twitter in South Korea”. *Feminist Media Studies*, Vol.17(5): 804-820. Prieiga: <https://doi.org/10.1080/14680777.2017.1283343> [žiūrėta 2023 05 13]

Kim, Jinsook 2018. “Misogyny for Male Solidarity: Online Hate Discourse Against Women in South Korea”. In *Mediating Misogyny* edited by J.R. Vickery and T. Everbach., 151-169. Prieiga: Springer

Kim, Hannah J, and Chungjae Lee 2022. “The 2022 South Korean Presidential Election and the Gender Divide among the Youth”. *Pacific Affairs*, Vol.95(2):285-308. Prieiga: <https://doi.org/10.5509/2022952285>

Ko, Jiyoung, and Sung Mi Kim 2022. “‘No Japan’: explaining motivations behind nationalist boycotts in South Korea“. *International Relations of the Asia-Pacific*, Vol.00: 1–34. Prieiga: <https://doi.org/10.1093/irap/lcac010> [žiūrėta 2023 05 13]

Kosicki, Piotr H. 2015. "Forests, Families, and Films: Polish Memory of Katyn, 1943-2015". *East European Politics and Societies*, Vol.29(4):730-760. Prieiga: <https://doi.org/10.1177/0888325415594670> [žiūrėta 2023 04 02]

Korostelina, Karina V. 2019. "The normative function of national historical narratives: South Korean perceptions of relations with Japan". *National Identities*, Vol.21(2): 171-189. Prieiga: <https://doi.org/10.1080/14608944.2017.1401599> [žiūrėta 2023 04 25]

Kress, Gunther, and Regina Leite-Garcia et al. 1997. "Discourse Semiotics". In *Discourse as Structure and Process* edited by Teun A. van Dijk, 257-292. Prieiga: Google books

Kwon, Cheeyun L. 2020. "Gender perspectives in Korean museums". *Museum Management and Curatorship*, vol. 35(5): 567-583. Prieiga: <https://doi.org/10.1080/09647775.2020.1811136> [žiūrėta 2023 05 16]

Lang, Merike 2007. "Cultural memory in the museum and its dialogue with collective and individual memory". *Nordisk Museologi*, Vol.2:6-75.

Lee, Hong Yung; Ha, Yong-Chool et al 2013. *Colonial Rule and Social Change in Korea, 1910-1945*. Washington: University of Washington Press

Lew, Young Ick 2000. *Brief History of Korea – A Bird's-EyeView*. New York: The Korea Society

Lorber, Judith 2001. „The Social Construction of Gender“ In *Women's Voices, Feminist Visions: Classic and Contemporary Readings* edited by Susan M. Shaw, Janet Lee, 121-124. California: Mayfield Publishing Company

Mansbach, Richard and Edward Rhodes 2007. "The National State and Identity Politics: State Institutionalisation and "Markers" of National Identity". *Geopolitics*, Vol.12(3), 426-458. Prieiga: <https://doi.org/10.1080/14650040701305633> [žiūrėta 2023 04 11]

Martyn, Elizabeth 2004. *The Women's Movement in Postcolonial Indonesia: Gender and Nation in a New Democracy*. New York: RoutledgeCurzon

McClintock, Anne 1997. "No Longer in a Future Heaven: Gender Race and Nationalism". In *Space, Gender, Knowledge: Feminist Readings* edited by Linda McDowell and Joanne Sharp, 409-425. London: Routledge

Oren, Neta, and Daniel Bar-Tal 2004. "Monopolization of Patriotism in Israeli Society". In *Patriotism: Homeland Love* edited by A. Ben-Amos and D. Bar-Tal. 368-398. Tel Aviv: Dyunon and Hakibbutz Hameuhad

Park, Albert L. 2015. *Building a Heaven on Earth: Religion, Activism, and Protest in Japanese Occupied Korea*. Honolulu: University of Hawai'i Press

Porter, Gaby 1996. „Seeing through Solidity: a feminist perspective on museums”. *The Sociological Review*. Prieiga: <https://doi.org/10.1111/j.1467-954X.1995.tb03427.x> [žiūrėta 2023 04 23]

Robinson, Michael E. 2014. *Cultural Nationalism in Colonial Korea, 1920-1925*. Seattle: University of Washington Press

Ruoff, Kenneth J. 2017. "How Museums in the Republic of Korea Narrate National History". *The Journal of Northeast Asian History*, Vol.14(2): 119:188.

Russell, Nicolas 2006. "Collective Memory before and after Halbwachs. *The French Review*, vol. 79 (4): 792–804. Prieiga: Jstor [žiūrėta 2023 04 15]

Safronovas, Vasilijus 2011. "Kultūrinė atmintis ar atminimo kultūra? Kultūrinės atminties teorijos taikymo merniuųjų laikų tyrimams problemoms". In *Nuo Basanavičiaus, Vytauto Didžiojo iki Molotovo ir Ribbentropo: Atminties ir atminimo kultūrų transformacijos XX-XXI* edited by Alvydas Nikžentaitis, 39-64. Vilnius: Lietuvos istorijos institutas

Seth, Michael J. 2010. *A Concise History of Modern Korea: From the Late Nineteenth Century to the Present*. Plymouth: Rowman & Littlefield

Shin, Gi-Wook 2006. *Ethnic Nationalism in Korea: Genealogy, Politics, and Legacy*. California: Stanford University Press

- Shin, Gi-Wook, and Michael Robinson 1999. *Colonial Modernity in Korea*. London: Harvard University Press
- Shin, Michael D. 2018. *Korean National Identity under Japanese Colonial Rule*. London: Routledge
- Smith, Laurajane 2022. “Heritage, the power of the past, and the politics of (mis)recognition”. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, Vol.52(4): 549-642. Prieiga: <https://doi.org/10.1111/jtsb.12353> [žiūrėta 2023 05 15]
- Sofos, Spyros A. 1996. “Inter-ethnic Violence and Gendered Constructions of Ethnicity in former Yugoslavia”. *Social Identities*, Vol.2(1): 73-92. Prieiga: <https://doi.org/10.1080/13504639652394> [žiūrėta 2023 03 20]
- Soh, Chunghee S. 2003. “Politics of the Victim/Victor Complex: Interpreting South Korea’s National Furor over Japanese History Textbooks”. *American Asian Review*: vol.21(4): 145-178.
- Thomson, Jennifer 2020. “Gender and Nationalism”. *Nationalities Papers*, Vol.48(1): 3-11. Prieiga: ResearchGate [žiūrėta 2023-04-23]
- Verdery, Katherine 1994. “From Parent-State to Family Patriarchs: Gender and Nation in Contemporary Eastern Europe”. *East European Politics and Societies*, Vol.8(2): 225-255.
- Vromen, Suzanne 1993. “Review of Maurice Halbwachs on Collective Memory by L. A. Coser”. *American Journal of Sociology*, Vol. 99(2): 510-513. Prieiga: Jstor [žiūrėta 2023-03-22]
- Yoo, Theodore J. 2008. *The Politics of Gender in Colonial Korea: Education, Labor, and Health, 1910-1945*. California: University of California Press
- Yuval-Davis, Nira 1997. *Gender & Nation*. London: Sage Publications

SUMMARY

The title of the thesis is “Gender Roles in the Narratives of the Korean Nation Independence Movements in the Exhibitions of the Seoul Metropolitan Museums of the Period of Japanese Occupation in Korea“. Considering nationalism as a gendered phenomena, one might ask whether the roles of men and women differ in the national narratives that are being constructed by the institutions of power, such as museums. This paper focuses on the intersection between gender roles and nationalism in the national narratives of the Independence movements of colonial Korea that are constructed in the exhibitions of the four museums of Seoul Metropolitan area, namely Seoul History Museum, National Museum of Korean Contemporary History, Seodaemun Prison History Hall and National Women’s History Exhibition Hall. Although these institutions convey a message of the Korean nation unity and massive engagement in the resistance fights, in three of the four museums (except National Women’s History Exhibition Hall) the narrative of heroic and action-oriented Korean men prevails, while women are depicted as one in the masses and are mostly absent in pro-activist groups. According to the quantitative analysis, the Korean women are also misrepresented and mainly obscure, whereas the Korean men hold a position as the central figures in the narratives of the independence fights of the colonial Korea. However, the data collected in National Women’s History Exhibition Hall provides an opposite perspective while representing women as the active and prominent subjects of the national resistance movements and proves the fact that other museums deliberately decide on the exclusion of the Korean women from the national narrative(s).

This paper could be useful for researchers studying the intersection of nationality and gender aspects, gender roles in national narratives and cultural memory formed in museums.